کوراوغلو او گنجی حمزه

صمد بهرنگي

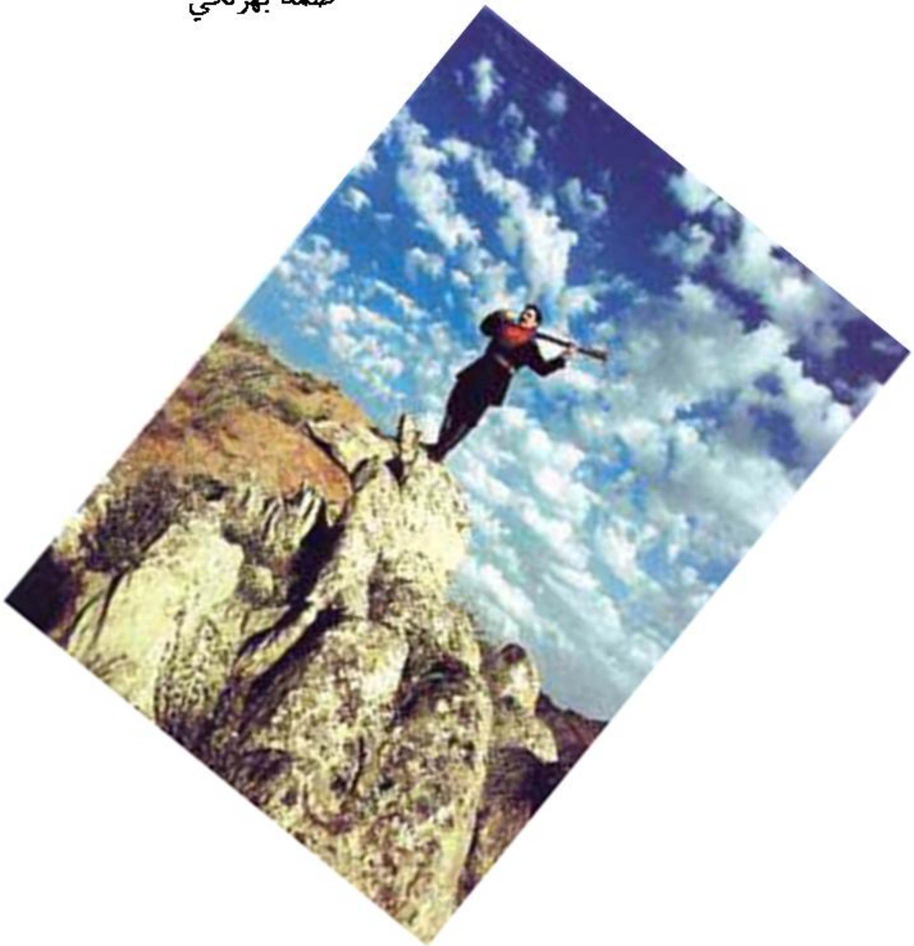

ژباړه: ف. رووفي

کوراوغلو او ګنجی حمزه

صمد بهرنګي

ژباړه: ف. رووفي

خپرندویه: سیند خپرندویه

کوراوغلو او ګنجی حمزه
صمد بهرنګي
ژباړه: ف. رووفي

لړلیک

سریزه
کوراوغلو
حسن پاچا او ګنجی حمزه
ګنجی حمزه په چنلي بئل کې
له چنلي بئل څخه د ګنجي حمزه تیښته
کوراوغلو او یاران یې
د حسن پاچا او ګنجي حمزه څخه د کوراوغلو انتقام

سریزه

د کوراوغلو د پهلوانی داستان په آذربایجان او د نړۍ په ډېرو هیوادو کې زیات مشهور دی. دغه داستان د شاه عباس د زمانې له پیښو او د دغه دورې له ټولنیزې وضعې څخه سرچینه اخلي.

اوولسمه میلادي پیړۍ، د ولسي هنر په تیره بیا په آذري ژبه کې د عاشقی شعر (عاشیق شعري) د پیدایښت او غوړېدا پېر دی. د شپاړسمې پیړۍ په نیمایي کې سیاسي پیښو په آذري ژبه کې د فولکلوري آثارو د پیدایښت لپاره ډېره مینه، علاقه او زمینه ایجاده کړه.

لمړنی شاه عباس، اصفهان ته د پلازمینې په لیږدولو او په دربار کې د آذري ژبې پر ځای، ورو ورو د فارسي ژبې په رواجولو او د قزلباش سره په مخالفت کولو او د دوې په خپه کولو او **قزلباش** ته د سیال په توګه د **شاهسون** په را وړاندې کولو سره، هغه ژوره مینه چې د لومړني شاه اسماعیل له وخته د آذربایجانیانو او صفویانو په منځ کې دآذري شعر سره چې خطایي نومیده، موجوده وه؛ له منځه یووړه او د آذري ژبې حرمت مات شو او د شاه عباس او آذربایجان تر منځ ښکاره او پټه مبارزه پیل شوه. دې مبارزې د آذربایجان په ګوټ ګوټ کې هغو بلواوو او پاڅونونو ته قوت بخښلو چې په دې سیمه کې تر سره کیدل. دې جګړو سره خامخا مالیات لاپسې درنیدل او د خانانو ظلمونو د خلکو ملا ماتوله....

نوې پیښې، د مینانو لپاره، چې خپلې خبرې او ساز یې د خلکو د هیلو او غوښتنو د بیانولو لپاره کارولې، یوه نوې "اومه ماده" وګرځیده.

مین هغه ګرزنده سندرغاړي او ساز غږونکی دی چې د کلیوالو په ودونو او د جشن په مجلسونو او په قهوه خانو کې چمبه او سورنۍ وهي او سندرې وایي او عاشقانه او جنګي او فولکلوریکې کیسې کوي. عاشقان د خپلو تصنیفونو شعر او آهنګ هم پخپله جوړوي.

علی جان موجي د دغې زمانې شاعر د خپلې ناهیلي او ناکراري کچه داسې بیانوي:

ګتتمک ګرک بیر ئوز ګه دیاره بوملکدن
کیم ګون به ګون زیاده ګلیر ماجرا سسي
"موجی" خدا دن ایسته پو بحر ایچره بیرنجات
ګردابه دوشسه کشتي نئلر ناخدا سسی؟

ژباړه: له دې وطنه چې شور او غوغا په کې ورځ تر بلې زیاتیږي، باید بل ملک ته کډه شو، موجي، په دې سمندر کې له خدایه نجات وغواړه، که بیړۍ په ګرداب کې وغورځیږي د ماڼو چیغې څه په کار راځي؟

په کال ۱۶۲۹ کې د ایران او عثماني امپراتورۍ د خونړیو جګړو په دوران کې په **طالش** کې د ښار د بیوزلو او بزګرو غبرګه بلوا پیښه شوه چې شاه عباس او د هغه لاس پوخي خانان یې سخت وارخطا کړل. بلواګرو د شاه عباس او خانانو تجارتي مالونه او راټولې شوې مالیې او هر هغه څه چې په یو ډول په حکومت پورې تړلي ول، لوټ کړل او په بیوزلو یې وویشل. **ساري خان** د طالش واکمن د نورو خانانو په مرسته، د دغه سیمې بلوا وځپله.

په **قاراباغ** کې د **میخلي بابا** په نامه یو سړي، آذربایجاني او ارمني بزګران پر ځان راټول کړل او د خانخاني او مذهبي خرافاتو ضد مبارزه یې پیل کړه. هغه د خپلو ملګرو سره کلي په کلي ګرځیده او تبلیغ یې کاوه او کلیوال به د مالیاتو د درانه پیټي او د خانانو د ظلم نه د خلاصون او د ټولنیزې وضعې د بدلون په هیله د هغه پر شا و خوا راټولیدل.

د میخلي بابا غورځنګ ورو ورو قدرت وموند او راڅرګند شو او په ټول قاراباغ او ارمنستان او شاوخوا سیمو کې یې نیلي وزغلولې او د ده پټ تبلیغ یو ناڅاپه په یو وسله وال پاڅون بدل شو.

د آذربایجان په سویل لویدیځ کې اوضاع له دې نه هم لاخرابه وه. د **جلالي لر** (جلالیانو) پاڅون دغه ټوله سیمه نیولې وه. د دې پاڅون، چې له دیرشو کالو زیات وخت یې ونیو، یو خوا ته عثماني پاچاهان ول او بلې خوا ته یې شاه عباس او په ټوله کې خانان، پاچایان، فیوډالان او د مرکزي حکومت لاس پوڅي حاکمان ول.

د همدغو سیاسي او ټولنیزو پیښو په منځ کې هنري پنځونې هم وټوکیدې او وغوړیدې او د آذربایجان حماسي ځیرې د عاشقانو د ساز او سوز څخه د رښتیني اتلانو او ټولنیزو پیښو پر بنسټ رامنځته شوې او هماغه شان چې تل او په هر ځای کې معمول ده د تیرو وختونو اتلان په خپلو آشنا ځیرو سره په نوو کالو کې بیرته راڅرګند شول او د وخت له اتلانو سره یو ځای شول.

د کوراوغلو ځلانده، مبارزه او انساني ځیره له دغه شان امتزاج څخه منځ ته راغله.

د عباسي عاشق **توفار قانلي** د ژوندانه له شوره ډک داستان چې شاه عباس یې ناوې له ډولۍ څخه تښتوي او دې په یوازې سر د خپلې ناوې د خلاصون لپاره اصفهان ته پلی ځي، په حقیقت کې د آذریانو او شاه عباس تر منځ د برالا او پټې مبارزې تمثیل دی. شاه عباس د وخت د خانخاني قطب او د قدرت استازی او عاشق د هغه رغانده خلکو تمثیل دی چې غواړي په آزادۍ کې ژوند وکړي.

ناویلی دې پاتې نشي چې شاه عباس د آذربایجان په فولکلور کې په دوو مغایرو بڼو انځوریږي. یوه یې په پورته ډول وویل شوه او بله یې د یو مهربان او پراخ لاسي ملنګ په بڼه چې په شپه کې د ورو، کونډو او بیوزلو خلکو مرستې ته وردانګي. په ظاهر کې، وروستنی بڼه د حکومتي دستګاه د سختو تبلیغاتو او یو لړ غولونکو او ځان ښودونکو اقداماتو زیږنده ده چې نه پریږدي ظاهربین او قانع خلك د واکمنې دستګاه ماهیت وپیژني.

په هر حال، له دې سریزې وروسته، اوس راځو د کوراوغلو نامتو داستان ته: د کوراوغلو داستان او هغه څه چې په هغه کې بیانیږي د کورنیو او بهرنیو غلیمانو سره د خلکو د اوږدو مبارزو، د **جلالي لر** د پاڅون او د وخت د نورو پاڅونونو تمثیل دی، که په دوو ټکو کې ووایو: د کوراوغلو او د ده د ډلې پاڅون، د فیوډالیزم او د ارباب رعیتي ضد پاڅون هغه حماسي او ښکلی انځور دی چې د آسیا په یوه سیمه کې د ګرمو وسلو د اختراع په عصر کې پیل کیږي او ایران ته د ګرمې وسلې په واردیدلو سره پای ته رسیږي.

د پاڅون نیالګی د **علي کیشي** په نوم یو بوډا مهتر په وسیله کیښودل کیږي چې د **روشن** (د راتلونکو کلونو کوراوغلو) په نامه زوی لري. حسن خان چې یو لوی خان او مالدار دی، د یوې ډیرې کوچنۍ پیښې له کبله چې هغه یې ځانته سخت سپکاوی ګڼي، امر کوي چې د علي کیشي سترګې وباسي. علي کیشي د دوو بهاڼو سره چې د افسانوي سیندني آسونو سره د مادیانو د یو ځای کیدو څخه لاس ته راوړي ول، د خپل زوی روشن سره د خان له قلمرو نه تښتي او له ډیر مزل وروسته په پای کې په چنلي بئل (د غره د خرې ډکه لمن) کې چې یو ډبرین او د سختو او کږو وږو لارو یو غر دی، میشت کیږي. روشن د خپل پلار په شان د جادو په حکم په تیاره کې بهاڼونه روزي او په **قوشابولاق** (غبرګه چینه) کې په یوه ټاکلي شپه لامبي او په دې ډول د ده په روح کې د عاشقي هنر پیدا کیږي او علي کیشي له یوې ټوټې آسماني اوسپنې څخه چې په غره کې غورځیدلې وه، د خپل زوې لپاره د تورې جوړولو سپارښت کوي او وروسته له هغې چې خپل ټول سپارښتونه او وصیتونه کوي، مري.

روشن، هغه په هماغه قوشابولاق کې خاورو ته سپاري او ورو ورو یې د هنر انګازه له غرونو څخه وځي او په کلو او ښارونو کې خپریږي. همدغه وخت دې د کوراوغلو (د ړانده زوی) په نامه شهرت موندلی دی.

دواړه بهاڼه، د ده هغه نامتو او له سیلی نه توند آسونه شول چې قیرآت او دورآت نومیدل.

بالاخره کوراوغلو بریالی کیږي چې حسن خان چنلي بئل ته راولي او اخور ته یې وتړي او په دې توګه د خپل پلار غچ ورڅخه واخلي. **عاشق جنون،** له کوراوغلو سره یو ځای کیږي او د کوراوغلو او د چنلي بئل د لوړو او دموکراتیکو افکارو تبلیغ کوي او غره ته د شورشیانو او پاڅون کوونکو لاربښوونه کوي.

هغه څه چې په داستان کې مطرح شوي رابښيي چې د کوراوغلو داستان په ربښتیا د وخت د ټولنیزو او سیاسي پیښو پر بنسټ، په تیره بیا د جلالي لر له پاڅون څخه په الهام اخیستلو سره، جوړ شوی دی. د ښارونو، کلو، رودونو او غرونو نومونه چې په داستان کې راغلي دي هر یو یې په یو ډول د **جلالي لر** د خاورې او پاڅون سره تړلي دي. سربیره پر دې د داستان ځینې بندونه، د ساری په ډول د **توقات** سفر او د **زنجان** سفر هغو پیښو او خاطرو ته ډیر ورته والی لري چې د تاریخ په کتابونو کې راغلي دي او دلته یې ځانګړې هنري بڼه موندلې ده. له بل پلوه د داستان د شخصیتونو نومونه او القاب د جلالي لر نومونو او القابو سره ډیر نژدې دي.

نامتو ارمني مورخ **تبریزلی آراکل** (۱۶۷۰-۱۶۰۲) په خپل نامتو تاریخي کتاب **واغارشاپاد** په ۸۶ مخ کې هغه ځوانان چې د کوراوغلو په مشرۍ یې پاڅون کړی وو، داسې یادوي: ((کوراوغلو... دا هماغه کوراوغلو دی چې اوس عاشقان د ده زیاتې ترانې وایي او **ګبریز اوغلو مصطفا بگ** چې د نورو زرهاو کسانو سره یې پاڅون کړی وو... هماغه دی چې د کوراوغلو په داستان کې د ده ملګری دی او نوم یې ډیر یادیږي. دغه ټول جلالي لر ول چې د حکومت ضد یې پاڅون کړی وو.))

خو کوراوغلو یوازې د خپل عصر د اتلانو او پاڅون کوونکو انځور نه دی، ده د بابکیانو ځانګړتیاوې او میړانې، چې په نهمه پیړۍ کې یې د عربو یرغل ته سرونه ټیټ نه کړل، په ځان کې هم راټولې کړي دي. موږ ډیر ښه د **بابک** او **جاویدان،** چې د بابک څخه وړاندې غر ته تللی وو مبارزه او قهرجنه څیره هم د کوراوغلو په میړنی څیره کې وینو.

هلته چې کوراوغلو، پهلوان **ایواز** د پلار نه اخلي او له ځان سره یې چنلي بئل ته راوړي او د پهلوانانو مشر یې ټاکي، موږ ته جاویدان را په یادیږي چې بابک یې له مور څخه واخیست او غر ته یې بوت او د پاڅون کوونکو مشر یې کړ.

کوراوغلو د داسې سړې زوی دی چې سترګې یې حسن خان ویستلې او جاویدان هم د داسې ښځې زوی دی چې سترګې یې ویستل شوې دي. احتمال لري چې بابک ډیره موده د خلیفه د مامورانو له منګولو څخه د تیښتې لپاره په بیلابیلو نومونو او القابو ژوند کړی او یا یې د خلکو په منځ کې په څو نومونو شهرت موندلی او وروسته یې هم نوم د کوراوغلو له نوم سره یو ځای شوی او د هغه سرګذشت د ده سره غوټه شوی وي.

د **دادا قورقود** داستانونه چې لا لرغوني فولکلور او حماسي داستانونه دي د کوراوغلو د داستانونو په پنځونې کې بې اغیزې نه دي. د دې دواړو د ورته والي وجوه په ګوته کول اوس اړین نه دي.

د کوراوغلو پاڅون نه یوازې د لوټ او تالان لپاره نه دی او نه هم ده شخصي شهرت او مقام غوښتنې او نه هم واکمنی ته د رسیدو لپاره. هغه یوازې د خلکو او آزادۍ په خاطر، د انساني شرافت په خاطر جنګیږي او ویاړي چې د خپل وطن په غرونو کې پالل شوی دی. په یو ځای کې وایي:

مني بینادان بسله دی
داغلار قوینوندا قوینوندا
تولک تر لانلار سسله دی
داغلار قوینوندا قوینوندا
*** * ***
دولاندا ایګیت یاشیما
یاغي چیخدي ساواشیما

دلیلر گلدي باشیما
داغلار قوینوندا قوینوندا
*** * ***

سفرائیله دیم هریانا
دئو لاری گیتردیم جانا
قیرآیتم گلدي جولانا
داغلار قوینوندا قوینوندا

ژباړه:

زه د اول نه د غره په غیږه کې روزل شوی یم، بازانو د غره په غیږه کې زما نوم یاد کړ.

*

څنګه چې مې د ځوانۍ په درشل کې قدم کیښود، غلیم زما مقابلې ته راودانګل. پهلوانان د غره په غیږه کې زما پر شا و خوا راټول شول.

*

هر ځای ته چې لاړم، دیوان مې تنګ کړل. زما آس ((قیرات)) د غره په غیږه کې وزغاست.

کوراوغلو ښه پوهیږي چې هغه مبارزه چې عدالت او خلک یې ملاتړ کوي څومره څواکمنه ده. هغه چې هرې خوا ته مخ اړوي په مینه او درناوي کې ځان ډوب ګوري. همدا خبره د جګړې په ډګر کې ده ته جرئت بخښي چې په ډاډ سره خانانو او اربابانو ته آواز کړي.

قیرآتی گیتردیم جولانا
وارسا ایگیدلرین میدانا گلسین!
گؤرسون دلیلرین ایندی گوجونو،
بویاسئین انداتي آل قانا، گلسین
*****

کوراوغلو ایيلمزیاغي یا، یادا،
مردین اسگیک اولماز باشیندان قادا،
نعره لر چکرم من بود و نیادا
گؤستررم محشري دوشمانا، گلسین!

ژباړه:

پاچا! ما خپل آس ((قیرات)) وزغلاوه، که د میدان اتل لرئ، ورته ووایه رامخ ته شه! اوس دې راشي او د میړنو د متو زور دې وګوري او اندامونه یې په وینو رنګ شي.

*

کوراوغلو، غلیم او پردي ته سر نه ټیټوي، میړنی هیڅکله آرام نه کښېني، په نړۍ کې غوغا پورته کوم او دښمن ته قیامت جوړوم، ورته ووایه راشه!

د کوراوغلو څواک هماغه د ولسونو څواک دی، داسې لایزاله څواک چې د ټولو څواکونو منشا ده. د کوراوغلو تر ټولو لویه ځانګړتیا پر دغه څواک باندې ډېره لګول او باور لرل دي. وایي:

ایگیت اولان هئچ آیریلماز ائلیندن
ترلان اولان سونا و ئرمز گؤلوبدن،
یاغی آمان چکیر جو مرد الیندن،
لش لشین اوستو نه قالایان منم

ژباړه:

میړنی هیڅکله له خپل ملت نه، نه بیلیږي، شاهین، نه پریږدي چې د ده له سیند نه کب وتښتوي، دښمن د میړنو له لاسه د امن چیغې وهي، زه هغه څوک یم چې مړي پر مړي انباروي،

هغه ان د یوې شیبې لپاره نه هیروي چې د څه لپاره جنګیږي، څوک دی او ولې مبارزه کوي. تل د خپلو خلکو د آزادۍ په فکر کې وي چې مریانو غوندې یې د خانانو او حکومتي دستګاه تر فشار لاندې ملاګانې ټیټې کړي دي. وایي:

قول دئیه رلر، قولون بوینون بورار لار
قوللار قاباغیندا گئدن تیرم من!

ژباړه:

چا ته چې مریی وایي څامخا خپل څټ ټیټوي، زه هغه غشی یم چې د مریانو مخامخ حرکت کوي،

* * *

د چنلي بئل ټولنیزې اړیکې عادلانه او ټولو ته یو شان دي. څه چې د لویو سوداګرو او خانانو نه په غنیمت اخیستل کیږي د ټولو په واک کې ورکول کیږي، ټول په رزم او بزم کې ګډون کوي. کوراوغلو پر نورو باندې هیڅ امتیاز نه لري. پرته له دې چې ټولو دې په دې دلیل چې پر صداقت او انسانیت یې باور لري، په خپل مشرتابه منلی دی.

ان دا چې کوراوغلو په خپل وخت خپلو پهلوانانو لپاره ودونه هم کوي. د چنلي بئل ښځې معمولاً د خانانو په پرده کې جونه دي چې د عاشقانو له خولې د پهلوانانو د پهلوانۍ او د اندامونو د ښکلا صفتونه اوري او مینیږي او بیا پهلوانانو ته پیغام استوي چې دوی پسې راشي. دغه ښځې، په خپله، په پهلوانۍ او جګړې کې له سړو نه لږې نه دي.

نګار چې په خپله خوښه یې له شاهانه ژوند نه لاس اخیستی او چنلي بئل ته راغلې، یوازې د کوراوغلو میرمن نه ده بلکې د ده همرزمه او همفکره هم ده. نګار، ښکلا او پوهه دواړه لري. پهلوانان د دې خبره اوري او حساب پرې کوي او هغه د یوې مهربانې مور په شان د هیڅ چا له حال نه بې خبره نده او ټول ورسره مشوره کوي.

د کوراوغلو د حماسې بند بند د آزادۍ، مبارزې، دوستۍ، انسانیت او برابرۍ څخه غږیږي. افسوس چې په دې لنډیز کې د هغو ټولو د بیانولو فرصت نشته. دا هم باید ووایو چې د کوراوغلو داستان په عین حال کې د آذري نظم او نثر تر

ټولو ښه او ځواکمنه بيلګه ده او تر اوسه يې ۱۷ بنده په آذري کې راټول شوي او چاپ شوي دي چې په آذربايجان کې، په آذري ژبه کې د چاپ شويو کتابونو تر ټولو لوړ تيراژ پلورونکو کتابونو څخه دی.

* د عاشيق شعري نومې مقالې څخه چې صمد بهرنګي د آذري ادبياتو د لنډ تاريخ څخه په استفادې سره ليکلې ده، اصلي مقاله په خوشه مجله کې د تلې ۱۶ کال ۱۳۴۶ (۳۳ مه ګڼه کې) چاپ شوې ده.

کوراوغلو

څو کاله پخوا په آذربایجان کې یو میړنی پهلوان وو. نامه یې کوراوغلو وه. کوراوغلو مخکې تر هغې چې په پهلوانانو کې مشهور شي، روشن نومیده. د روشن پلار ته یې علي کیشي وایه. علي د حسن خان مهتر وو. د آس په روزنه کې ساري نه درلود او په نظرکولو سره پوهیده چې فلاني آس څنګه آس دی.

حسن خان د شتمنو او ظالمو خانانو له جملې څخه وو. ده د نورو خانانو او امیرانو غوندې زښت نوکران او لښکرې درلودلې او هر څه به یې چې زړه وغوښتل، کول به یې، سرې به یې وژل او د خلکو ځمکې به یې غصبولې، او له بزګرو او کسبګرو څخه به یې بې شمیره باج او خراج اخیست، آزادي غوښتونکي پهلوانان به یې بندیانول او ځورول. د هیچا زړه ترې ښه نه وو. یوازې ستر سوداګر او غټان او اشراف ورڅخه راضي ول، دوی د یو بل په مرسته خلك لوټول او په کار به یې ګمارل. د مزو چړچو مجلسونه به یې جوړول، د ځان لپاره به یې په ښې هوا لرونکو ځایونو کې ښکلې او مجللې ماڼۍ جوړولې او هیڅکله د خلکو د ژوند په فکر کې نه ول، یوازې هغه وخت به خلك او بزګر ورپه یادیدل چې غوښتل به یې مالیات لوړ کړي.

په خپله حسن خان او نور خانان هم د لوي خان نوکران او فرمان وړونکي ول. لوي خان له هغوی باج اخیست او ورڅخه ملاتړ یې کاوه او اجازه یې ورکوله څنګه چې غواړي له خلکو باج او خراج واخلي خو هیره نکړي چې د هغې ونډه باید هر کال زیاته کړي.

ستر خان ته به یې **خپل کار** وایه. خپل کار تر ټولو شتمن او ځواکمن خان وو. په سل هاو او زر هاو خانان او امیران او جلادان او پهلوانان به یې په دربار کې مړیدل، د سپي په شان به له ده نه بیریدل او فرمان به یې ورله په پټو سترګو مانه.

یوه ورځ حسن خان ته خبر راغی چې د ده یو دوست، حسن پاچا د ده ملاقات ته راځي. امر یې وکړ د عیش او عشرت مجلس تیار کړي او د پاچا هرکلی وکړي.

حسن پاچا څو ورځې د حسن خان په کور کې پاتې شو او کله چې غوښتل یې لاړ شي ویې ویل: ((حسن خانه! اوریدلي مي دي چې ته ډیر ښه آسونه لرې!))

حسن خان مرۍ وپړسوله او وې ویل: ((زما د آسونو په شان آسونه په دې نژدې شا و خوا کې څوك نلري! که غواړې یوه جوړه به درکړم.))

حسن پاچا وویل: ((ولې به یې نه غواړم.))

حسن خان خپل مهتر ته امر وکړ: ((آسونه څرځای ته بو نه ځې څو پاچا د خپلې خوښې آسونه انتخاب کړي.))

بوډا مهتر علي کیشي پوهیده چې په آسونو کې یې ډیر ښه آسونه شته خو هیڅ یو یې هغو دوو بهاڼو ته نه رسیږي چې پلار یې د سیندني آسونو څخه وو. یوه ورځ یې آسونه د سیند غاړې ته بوولي ول او خپله په یو ګوټ کې پروت وو. ناڅاپه یې نظر شو چې دوه آسونه د سیند نه راووتل او دوو مادیانو سره جفت شول. علي کیشي دغه دواړه مادیانې تر نظر لاندې ساتلې څو یوه ورځ دواړو بهاڼ وزیږول. د علي بهاڼونه ډیر خوښیدل او ویلې چې د نړۍ تر ټولو ښه آسونه به شي. همدا وو چې کله حسن خان وویل غواړي خپل میلمه ته آس ډالۍ کړي، له ځان سره یې وویل: ((ولې آسونه څر ځای ته بو نه ځم؟ په آسونو کې د دې دواړو بهاڼو نه ښه آسونه نشته!))

آسونه یې څر ځای ته وشاړل او دوه بهاڼه یې د خان ماڼۍ ته راوستل. حسن پاچا په خندا خندا له ماڼۍ نه راووت څو آسونه انتخاب کړي. ویې لیدل چې د آس هیڅ پته نشته او د ماڼۍ لاندې دوه واړه او خوار بهاڼ ولاړ دي، وې ویل: ((حسن خانه! د سوغات آسونه دې همدا دي، هه؟ زه دغسې یابوګان ډیر لرم. اوریدلي مې وو چې ته ښه آسونه لرې. د ښو آسونو چې دې دا حال وی، افسوس د نورو پر حال.))

د دې خبرې په اوریدو سره د حسن خان مخ سور شو او دنیا پرې تورتم شوه. پر علي کیشي یې چیغه کړه: ((سړیه! در ته مې نه وو ویلي چې آسونه څر ته بو نه ځې!))

علي کیشي وویل: ((خان دې سلامت وي، ته پوهیږې چې ما ستا په مهترۍ کې د سر ویښتان سپین کړي او ماهر آس پیژندونکې یم، ستا په آسونو کې د دې دواړو نه ښه آس نشته.))

خان د علي کیشي د دې ګستاخي نه لا په غصه شو او جلاد ته یې امر وکړ ژر د دې ګستاخ سړي سترګې وباسه.

علي کیشي چې څومره زارۍ او سوالونه وکړل چې زه ګناه نه لرم، ځای یې و نه نیوه. جلاد ژر رامنډه کړه او علې یې ونیو او سترګې یې ور نه وویستلې.

علي کیشي وویل: ((خان، اوس چې دې د ژوند تر ټولو لوی نعمت له ما نه واخیست، دغه دواړه بهاڼه ماته راکړه.))

خان چې لا تر اوسه یې غصه ناسته نه وه، چیغه کړه: ((مرګوني یابوګان دې بوځه او ژر له دې ځایه ورک شه!))

علي د دواړو بهاڼو او خپل زوي روشن سره د غره او بیابان لاره ونیوله. هغه د غچ په فکر کې وو، د ځان او نورو ملیونو وطنوالو د غچ په فکر کې، خو باید د غچ اخیستلو ورځې تر رارسیدو پورې صبر وکړي.

هغه په ورځو ورځو او شپوشپو د خپل زوي او دوو بهاڼو سره بیابانونه او غرونه وهل، په پای کې یې د کړلیچونو او پیچومو نه ډک غره پر سر چې چنلي بئل نومیده، واړول.

علي کیشي د **روشن** په مرسته د بهاڼو په روزنه کې سخت زیار وویست، داسې چې څه موده وروسته ترې غښتلي او سیلی په شان تیز آسونه جوړ شول چې تر ننه یې د زمانې سترګو ساری او مثل نه وو لیدلی.

په یو آس یې د قیرآت او په بل یې دورآت نوم کیښود.

قیرآت دومره تیز وو چې د درې میاشتو واټن یې په درې ورځو کې واهه او دومره قوي او جنګیالی وو چې د جګړې په ډګر کې یې د لښکر سره مقابله کوله او دومره وفادار او مهربان وو چې له کوراوغلو پرته به یې بل څوک نه پریښود ورباندې سپور شي، خو دا چې کوراوغلو به په خپله د ده جلو د بل چا لاس کې ورکړ. کله چې به له کوراوغلو بیل شو نو ژړل به یې او هڼیده به. زړه به یې غوښتل چې کوراوغلو راشي او ساز ورته وغږوي او شعر او د پهلوانۍ سندرې ورته ووایي. قیرآت د کوراوغلو په ژبه ښه پوهیده او د کوراوغلو په افکارو، د هغه د سترګو او لاس او بدن په حرکاتو پوهیده.

البته دورآت هم له قیرآت نه کم نه وو.

روشن د خپل پلار له پلان څخه خبر وو او د زړه له کومې یې غوښتل چې د غچ ورځ لا ډیره را نژدې کړي.

کله چې علي کیشي مړ کیده فکر یې تر یوې اندازې آرام وو ځکه هغه تخم یې چې کرلی وو اوس راټوکیدلی وو او باور یې درلود چې روشن به د ده پلانونه عملي کړي او د خلکو غچ به له ظالمانو نه واخلي.

روشن د خپل پلار جنازه په چنلي بئل کې خاورو ته وسپارله.

روشن په ډیر لنډ وخت کې وکولای شول چې نهه سوه نهه نوي له سره تیر پهلوانان په چنلي بئل کې راټول کړي او د خانانو او لویو خانانو سره سخته مبارزه پیل کړي.

د همدغه مبارزو او جګړو په موده کې په کوراوغلو مشهور شو. یعنې هغه سړې چې پلار یې ړوند وو.

چنلي بئل ډیر ژر د ځوریدلو، آزادي غوښتونکو او غچ اخیستونکو پناه ځای شو. د چنلي بئل پهلوانانو د خانانو، امیرانو او خپل کار مالونه لوټول او پر بیوزلو او نیستمنو خلکو یې ویشل. چنلي بئل د داسې میړنیو ټینګه کلا وه چې قانون یې دا وو: هغه څوک چې کار کوي د ژوند کولو حق لري، او هغه څوک چې د نورو له کار او زحمت حاصل اخلي او مزې چړچې کوي، باید نابود شي. که ډوډۍ شته باید ټول یې وخوري او که نشته، ټول باید وږي پاتې شي او ټول باید کوښښ وکړي ډوډۍ لاسته راوړي. که هوساینه او نیکمرغي ده باید د ټولو لپاره وي او که نشته نو د هیچا لپاره به نه وي.

کوراوغلو او پهلوانان يې په هر ځای کې د خلکو پلويان او د خانانو او مفتخورو کلک دښمنان ول. هيڅ خان د چنلي بېلیانو له ويرې آرام خوب نه درلود. خانانو چې هر څومره هڅه کوله چې چنلي بېليان خواره واره کړي او کوراوغلو ووژني، برلاسه نه شول. د سترخان لښکرو څو واره پر چنلي بېل يرغل وکړ، خو هر ځل د غرونو زمريانو په لاس د غره په پيچومو او کږليچو کې تس او نس شول او خان له ماتې او رسوايۍ پرته بل څه لاس ته را نه وړل.

د چنلي بېل ښځې هم د خپلو سړو نه کمې نه وې. د ساري په توګه د کوراوغلو ښکلې ښځه چې نامه يې نګار وه، يوه زمرياله ښځه وه چې په کراتو مراتو يې د جګړې کالي اغوستلې او توره په لاس پر آس سپره د غليم په زړه کې ورننوتلې او د مړو ډيرۍ يې جوړه کړې وه.

د کوراوغلو هره پهلواني او جګړه ييز سفرونه يې هر يو بيل بيل داستان دی. د کوراوغلو داستانونه په اصل کې په ترکي ژبه ويل کيږي او د ښکلو او معنا نه ډکو شعرونو سره يو ځای د آذربايجان عاشقان يې د ساز او آواز سره خلکو ته بيانوي.

حسن پاچا او ګنجی حمزه

د چنلي بېلیانو پاڅون ورو ورو دومره غښتلی شو چې په سترخان ډګر تنګ شو او کله يې چې وليد د کوراوغلو مقابله نشي کولای د ناچارۍ نه يې ټولو خانانو، اميرانو، مشرانو، پهلوانانو او د لښکر لويانو ته ليک واستاوه او هغوی يې راوبلل چې راشي او مشورتي مجلس جوړ کړي.

کله چې ټول په مجلس کې حاضر شول او هر يو پر خپل ځای کيناست، سترخان وينا پيل کړه: ((حاضرينو! څنګه چې خبر لرئ، له څه مودې راهيسې يوه ډله غله او بلواګر په غره کې راټول شوي او د هيواد هوساينه او امنيت يې ګډوډ کړی دی. د دغه لوټمارو غلو مشر د کوراوغلو په نامه د يو بې لاسو پښو مهتر زوی دی چې سړي وژني، غلا او لوټمارۍ کې ساری نه لري. د هيواد په هر ځای او هر ګوټ کې چې غلا، سړی وژنه او ګډوډي وي، د ده ډله په کې لاس لري. د کوراوغلو ډلګۍ ورځ تر بلې خطرناکه کيږي. که موږ لاس تر زنې کينو، يوه ورځ به سترګې وغړوو او و به ګورو چې چنلي بېلیانو زموږ ټوله خاوره او مالونه غصب کړي دي. هغه وخت يا بايد خپل لاس او پښې راټولې کړو، وتښتو يا ور شو د دغو بلواګرو شوکمارو نوکري او خدمت وکړو. معلومه نه ده چې خدای د دغه خاينانو په زړه کې لږ څه رحم هم اچولې دی که نه.

خانانو، اميرانو، مشرانو، پهلوانانو تاسو ته خبرداری درکوم: دغه بلواګر غله به په خپلې مور او ورور هم رحم و نه کړي.

هغه ستر خطر چې د هيواد امنيت ګواښي، زه يې اړ کړم چې د دې مجلس د جوړيدو امر وکړم. اوس د کار له پاره څه تدبير نيولی شو؟ څنګه کولای شو دغه بلواګر پر خپل ځای کينوو؟ آيا دا ټول د نجيبو خلکو زامن او دا ټول محترم خانان او نامتو پهلوانان او سرکردګان د يو بې لاسو پښو مهتر زوی چاره نشي کولای؟...))

خپل کار خپله وينا تمامه کړه او د مرغلرو پر تخت کيناست. د مجلس خلکو لاسونه وپړکول او چيغې کړې: ((ژوندی دې وي خپل کار، د وطن او ملت د امنيت ضامن... مړه دې وي د چنلي بېل بلواګران!...))

د مجلس د خلکو شور او ځوږ ديوالونه ولړزول. خپل کار د سر او لاس په ښورولو سره د خانانو او مشرانو ځواب ورکاوه. وروسته چې چوپتيا شوه، خبرې اترې پيل شوې. يو تن وويل: ((که ډيرې پيسې ورکړو، کوراوغلو به له شوکمارۍ نه لاس واخلي.))

بل وویل: ((د چنلي بئل شا و خوا ځمکې به کوراوغلو ته ورکړو چې هر ډول یې زړه وي د خلکو نه دې باج او خراج اخلي او نور دې موږ نه په تنګوي.))

یو بل وویل: ((یو څوک کوراوغلو ته ورولیږو وګورو وروستنی خبره یې څه ده. هر څومره ځمکه او پیسې چې غواړي ور یې کړو او پخلا یې کړو.))

حسن پاچا هم په دې مجلس کې وو. دې د توقات واکمن وو. هماغه سړی وو چې حسن خان د ده په خاطر د علي کیشي سترګې ویستلې وې. حسن پاچا د سترخان ښی لاس وو. د **خچل کار** په میلمستیاوو کې به تل پر دسترخوان کیناسته او چې کله به خچل کار ناروغه وو، د هغه پر بالښت به یې پلټی وهلې وه، په ربښتیا یا درواغو به یې ځان غمژن ښوده. د لښکرکشی څواک او هنر یې هم زده وو.

د لښکر هر یو تن به له ده نه د سپي په شان ډاریده او د ګډې په شان به یې د خپلو مافوقانو اطاعت کاوه.

مقصد دا چې حسن پاچا د **خچل کار** په مجلس کې وو او هیڅ خبره یې نه وه کړې. **خچل کار** د ټولو وړاندیزونه واوریدل او په آخر کې یې وویل: ستاسو په دې وړاندیزونو کې هیڅ یو د چنلي بئل د بلواګرو چاره نشي کولای. اوس به غوږ شو وګورو چې حسن پاچا څه وایي.

خانانو او امیرانو په زړه کې حسن پاچا ښکنځه او رد و بد یې ورته ویل. آخر خانان او امیران او غټان تل د یو بل مقام او رتبې ته سترګه خړه کوي، دوی هیله کوي چې سترخان ته تر ټولو ګران وي څو وکولای شي چې په لا آزاد لاس او څواک سره د خلکو نه باج او خراج واخلي او لا ښې مزې او چړچې وکړي.

حسن پاچا راپورته شو، تعظیم یې وکړ او د **خچل کار** د پښو لاندې ځمکه یې ښکل کړه او وې ویل: ((**خچل کار** دې سلامت وي، زه څه سپی یم چې د خدای د سیورې په مقابل کې خوله خلاصه کړم خو اوس چې د **خچل کار** مبارک امر دی زه چې له سپي نه لا خوشې یم هم خبرې وکړم مجبور یم اطاعت یې وکړم چې ویلي دي: د **خچل کار** امر د خدای فرمان دی.))

حسن پاچا بیا تعظیم وکړ او وې ویل: ((**خچل کار** دې سلامت وي، زه کوراوغلو ښه پیژنم، هغه په هیڅ شي کرارولی نشو خو د دار په پړي. ما ویلي وو چې د ده د ګستاخه پلار سترګې وباسئ، اوس هم غواړم کوراوغلو په خپلو لاسو غلی کړم. تر څو دا شوکمار ژوندی وي خوږې اوبه به زموږ له ستوني تیرې نشي. باید چنلي بئل ته لښکر وباسو، یو ستر لښکر چې دوړې یې د لمر سترګه خړه کړي او یو سر یې په ختیځ او بل یې په لویدیځ کې وي. البته بیا امر، د خچل کار مبارک امر دی او موږ ستاسو سپي یو چې له غپ غپ پرته نور څه د ویلو لپاره نه لرو.))

حسن پاچا بیا تعظیم وکړ او د **خچل کار** تر پښو لاندې ځمکه یې مچ کړه او پر ځای کیناست.

مجلس غلی وو. ټولو د **خچل کار** خولې کې سترګې ښخې کړې وې. په پای کې **خچل** کار وویل: ((شاباس، حسن پاچا، شاباس ستا په پوهه او هوښیارۍ. ربښتیا چې پوه سپی یې.))

حسن پاچا له دې ستاینې نه لکه د سپي په شان چې د خپل خاوند مخې کې لکۍ ښوروي څو خپله خوښي او خوشالي څرګنده کړي، موسکی شو او ځان یې خوښ او خوشاله وښود. وروسته **خچل کار** وویل: ((چنلي بئل ته له لښکر ایستلو پرته موږ بله چاره نلرو. دا ځل لښکر ایستل باید داسې وي چې د ستروالي نه یې د چنلي بئل پر ډبرو لړزه پریوځي. حسن پاچا، ته له همدې ګړۍ نه پوره واک لرې چې هر څنګه لازمه ګڼې سرباز ګیري وکړئ او برید کولو ته چمتو اوسه. ته به د ټولو ځواکونو عمومي قوماندان یې، د برید تیاری ونیسه او د غره د شوکمارو کار پای ته ورساوه. که کوراوغلو تر پښو وغورځوئ، خپل صدراعظم به دې کړم.))

سترخان بیا مجلس ته مخ وګرځوه او وې ویل: ((حاضرینو، پوه شئ او خبر شئ چې له دې ګړۍ وروسته حسن پاچا د لښکر عمومي قوماندان دی او پوره واک لري. هر څوک چې د ده له فرمان نه سر وغړوي، د دار پړی د هغه په انتظار دی.))

د مجلس خلک نه پوهیدل چې څه ووایي، زړونه یې له کینې او کرکې نه ډک شوي ول.

حسن پاچا د **خپل کار** له مجلس نه ووت او له څنډ پرته توقات ته ولاړ او سربازګیري یې پیل کړه. د سربازګیرۍ په وخت یې د خپل لاس لاندې پهلوانانو او سرګروپانو سره یې جنګي شورا جوړولې چې پر چنلي بئل باندې د برید نقشه جوړه کړي.

د دغو شوراګانو نه په یوې کې مهتر **موتوز** چې ستر پهلوان وو، حسن پاچا ته وویل: ((پاچا دې سلامت وي، موږ د خپل کار او ستاسو د ښنو خاورې یو او پوهیږو چې ستاسو فرمان د خدای فرمان دی او هیڅوک حق نه لري ستاسو له فرمان نه سرغړونه وکړي. خو دا خبره هم ده چې کوراوغلو په قیرآت سپور وي که د ټولې دنیا خلک راټول شي بیا هم د ده د سر نه یو ویښته کمولی نشي. که غواړې کوراوغلو له منځه لاړ شي، لومړی باید آس یې تر لاسه وباسو او که داسې نه وي نو د کوراوغلو سره جنګیدل به هیڅ پایله و نه لري. د مهتر موتوز خبره د حسن پاچا په نظر عاقلانه ښکاره شوه، وې ویل: ((**موتوز**، څوک چې په درد پوه شي، درمل یې هم پیژني. وایه، وګورو څنګه کولای شو قیرآت د کوراوغلو له لاسه وباسو.))

مهتر **موتوز** وویل: ((پاچا دې سلامت وي، قیرآت خو په پیسو اخیستلای نه شو، له سره تیر یو کس باید چنلي بئل ته لاړ شي یا د خپل سر وبایلي یا قیرآت غلا کړي او راېې ولي.))

حسن پاچا د مجلس خلکو ته وکتل. ټولو سرونه ښکته اچولي ول. د چا غږ پورته نه شو، ناڅاپه د مجلس پایزار ځای نه خیرن پرن پښې لوڅې ګنجی راپورته شو. د مجلس خلکو وکتل، ګنجی حمزه یې وپیژانده. ګنجي حمزه نه پلار درلود او نه مور او نه کور او ژوند. هیڅ پته نه وه چې له کومه خوري او چیرته څملي. په هیڅ جومات او مجلس کې چا ځای نه ورکاوه چې څپلۍ به پټې کړي. د سپي ځای وو خو د ده نه وو. اوس یې دې جنګي شورا ته څنګه لار موندلې وه؛ یوازې په خپله پوهیده . پخوانیو ویلي دي، ګنجیانو ته زرهاو چلونه ورځي.

مطلب دا چې حمزه د مجلس منځ ته راغی او وې ویل: ((پاچا، دا کار، زما کار دی. دلته پهلواني او د مټ زور په کار نه دی. باید د چل نه کار واخیستل شي او چل زما پلرنی او نیکه نی کار دی. که مې وکړای شو قیرآت راولم نو راوستی به مې وي، که مې و نه شو کړای او کوراوغلو رابانډې پوه شو، نو هیڅ نه کیږي، پریږدئ د هیواد له زرهاو ګنجیانو څخه یو سر کم شي.))

حسن پاچا وویل: ((حمزه، که دې قیرآت راووړ، د دنیا ټولې اړتیاوې به دې پوره کړم.))

حمزه وویل: ((یوازې د دنیا مال په درد نه خوري.))

پاچا وویل: ((حمزه، بیګ (خان) به دې کړم، د خانی مقام به درکړم.))

حمزه وویل: ((نه پاچا، دا هم یوازې زما د ستونزې غوټه نشي خلاصولی.))

حسن پاچا وویل: ((تا به خپل زوی کړم.))

حمزه وویل: ((نه، د مجلس خلک دې ستا نه لوګي شي. زه د دوی نه هیڅ یو یوازې نه غواړم او ته هم درې واړه یو ځای ما ته نه راکوئ. پریږده ستا نه یو داسې څه وغواړم چې ما ته له دې درې واړو ډیر ګران وي او تا ته ارزان.))

حسن پاچا وویل: ((وایه، وګورم څه غواړئ.))

حمزه وویل: ((پاچا، زه دې لور غواړم.))

حسن پاچا د دې خبرې په اوریدو سره عصباني شو او د تخت بازو یې کلک په سوک وواهه او غږ یې وکړ: ((دغه بې سره بې ښنو احمق وباسئ. دغه ګنجی غواړي زما زوم شي...))

که مهتر مورتوز د ګنجي مرستې ته نه وای وردانګلي، جلادانو په هماغه دقیقه کې ټوټې ټوټې کاوه. مهتر موتوز د جلادانو مخه ونیوله او حسن پاچا ته یې وویل: ((پاچا، ستا نه ځار شم، آیا د سترخان فرمان دې هیر کړی دی چې په هر وزن چې وي د کوراوغلو کار ختم شي.))

حسن پاچا په کرار شو او د ځان سره یې حساب وکړ. ویې لیدل چې بله لاره نلري پرته له دې چې باید ګنجی حمزه پخلا کړي. له دې کبله یې حمزه ته وویل: ((احمقه، آخر تا په دې جینۍ که څه لیدلي دي چې له هر څه یې ښه ګڼې؟))

حمزه وویل: ((پاچا، ته په خپله پوهیږې چې ګنجیان ټول د حریف په چل پوهیږي، ښه ده، زه هم بالاخره له ځان سره د دخل او خرج حساب وکړم. زه پوهیږم چې ته دغه درې واړه شیان یو ځای ما ته نه راکوې، یعنې هم مال او شتمني راکړی، هم ما حمزه خان کړی او هم مې خپل زوی. خو که لور دې وکړم ستا زوم به شم او د سړي زوم د هغه د زوی په شان وي، بیا مال او شتمني او مقام په خپله راځي.))

د مجلس ټولو خلکو د حمزه پر پوهه او زیرکۍ باندې شاباسي ووایه. حسن پاچا په فکر کې ولاړ. زړه یې هیڅ نه غوښتل خپله لور ګنجي حمزه ته ورکړي خو له بل پلوه یې فکر کاوه که چیرې قیرآت په لاس راشي، کوراوغلو به مات شي او دغه وخت به صدراعظمي ده ته ورسیږي. له دې کبله یې وویل: ((حمزه، منم یې.))

حمزه وویل: ((نه پاچا، داسې نه شي کیدای، زحمت وباسه دوه کرښې لوظنامه ولیکه او په پای کې یې مهر کړه او ماته یې راکړه چې په تخرګ جیب کې یې کیږدم. بیا مهلت وټاکه، که د مهلت تر پایه مې قیرآت راوړ، لور دې راکړه، که مې را نه وړ، ووایه چې څټ مې ووهي.))

حسن پاچا له مجبورۍ دوه کرښې لوظنامه ولیکله او مهر یې کړه او د ګنجي حمزه په لاس یې ورکړه او مهلت یې وټاکه. ګنجي حمزه کاغذ واخیست، غبرګ یې کړ او په تخرګ جیب کې یې کیښود او د جیب خوله یې په لوی خنجکی ستنې ټینګ وتاړه. او وې ویل: ((اوس اجازه راکړه رخصت شم.))

* * *

اوس موږ حسن پاچا او نور پر خپل ځای پریږدو چې د لښکر ایستلو او پر چنلي بئل باندې د برید تیاری ونیسي، او ځو په ګنجي حمزه پسې.

ګنجي حمزه چموسې په پښو کړی او پېتاوې یې وتړلې، یوه مړۍ ډوډۍ یې په دستمال کې تاو کړه او پر ملا پورې یې وتړله او ډانګ یې په لاس کې واخیست او روان شو.

د شپې او ورځې یې مزل کاوه، واټونه یې وهل، د ونو تر سیوري لاندې به یې لږه غونډې دمه کوله، او په غرونو او درو کې به پورته ښکته تلو څو یو ورځ مازیګر د چنلي بئل د غره لمن ته ورسید.

کوراوغلو د یو غټ کمر پر سر ولاړ وو، د کاروان د تګ لاره یې څارله چې ګوري یو کس چنلي بئل ته راروان دی او په خړپوڅو غره ته خیژي. کوراوغلو تر هغه ایسار شو چې ګنجي حمزه د کمر بیخ ته راورسید او پورته ختلو باندې یې شروع وکړه. کوراوغلو راکوز شو او د ګنجي حمزه مخه یې ونیوله او وې ویل: ((و نه ښورې! وایه څوک یې! له کومه راځې او چیرته ځې؟ حمزه ناڅاپه سر را پورته کړ، ګوري یو ځوان یې مخې ته ولاړ دی، داسې ځوان چې سړی جرئت نشي کولای مخ ته یې وګوري، سترګې یې له غضبه ډکې او بریتونه یې د ګڼو د ښکر په شان تاو را تاو خخیدلو او څیرولو ته تیار، توره یې تر ملا داسې چې سړي به له ځان سره وویل: ((دغه توره به هیڅکله د خانانو او د خلکو د دښمنانو د وینو تویولو څخه مړه نشي. وګوره توره څنګه په خپل تیکي کې د خپګان احساس کوي! د دغې تورې اوسپنه یې ګواکې په کینې سره ویلې کړی دی! ته به وایې د کوراوغلو توره تل تا ته وایي: اې کینې، ته هم د مینې په شان سپیڅلې یې! موږ نشو کولای خلکو ته خپله مینه ثابته کړو مګر دا چې د خلکو دښمنانو سره کینه وکړو، ته د ظالم د وینې په تویېدو سره مظلومانو سره مینه کوي.))

ګنجي حمزه په لومړي نظر کوراوغلو وپیژانده خو ځان یې په ټګۍ وواهه او وې ویل: ((یه کوراوغلو پسې ګرځم.))

کوراوغلو پوښتنه وکړه: ((له کوراوغلو سره څه کار لرئ؟))

حمزه وویل: ((درد او بلا دې زما پر ځان! زه مهتر یم شپې او ورځې مې د خانانو او پاچاګانو په نوکرۍ کې خوشې تیرې کړي دي. د چنګښو نه ډکو ډنډونو اوبه مې دومره څښلي دي چې شونډې او تالو مې له خټو نه پړسیدلی دی، کاشکې زما پر ځای مور مې یو تور سپی زیږولی وای او زه یې په دې مصیبت باندې نه وای اخته کړی. څنګه چې سر مې ګنجی دی، په هیڅ ځای کې تم کیدای نه شم، هر څومره چې تکلیف وباسم او ور ته کار وکړم، خو چې پوه شي سر مې ګنجی دی، شړي مې. نو د ګنجي توب له لاسه راباندې دا ښکلې او پراخه دنیا تنګه شوې ده. نه پوهیږم څه خاورې پر سر باد کړم. اوس راغلی یم کوراوغلو ووینم. د قدمونو یې ځار شم. اوریدلي مې دي پراخه سینه او ځوانمردي لري او ډوډۍ له هیچا نه سپموي. یا به مې پریږدي د دسترخوان پاتې شونې یې وخورم او د یوې ګټې او سوړې منځ کې د خپل عمر وروستنی ورځې تیرې کړم یا دا چې له تنه مې سر جلا کړي چې د تل لپاره د درد او غم نه خلاص شم، له دغه بې فایدې سر نه چې هیڅ ارزښت نه لري د کوراوغلو تر قدمونو ځار کړم."

ګنجي حمزه خپلې خبرې بس کړې او په های های ژړلو او اوښکو تویولو یې پیل وکړه، داسې یې ژړل او اوښکې یې تویولې چې پر حال یې د کوراوغلو زړه وسو او وې ویل: ((یاځه ځو! کوراوغلو زه خپله یم.))

حمزه چې دا خبره واوریدله د کوراوغلو پښو ته پریوت او وې ویل: ((ستا نه ځار کوراوغلو، ما له خپله دره مه شړه! پر ما رحم وکړه!))

کوراوغلو، حمزه له ځمکې راپورته کړ او وې ویل: ((پاځه، ته خو آخر سړی یې! بایده نه دی چې سړې دې د یوې مړۍ ډوډۍ په خاطر د چا پښو ته پریوزي.))

ګنجی حمزه راپورته شو. کوراوغلو وویل: ((ښه، وګورم څه کار دې له لاسه کیږي.))

حمزه وویل: ((کوراوغلو، زه درنه ځار شم، زه پوهیږم چې ته نشې کولای ما په دې ګنجي سر سره کبابي او شراب لرونکی وټاکې، همدومره چې یو آس زما په لاس راکړې او در ته یې وروزم، خوښ یم. پلار او نیکه مې هم دا کار کاوه.))

کوراوغلو، ګنجي حمزه له لاسه ونیو او یارانو ته یې راووست.

یارانو یې وویل: ((کوراوغلو، دا دې له کومه پیدا کړ؟ ښه ده هر څه چې غواړې ور یې کړه او په خپله مخه لاړ شي. پاتې کیدل یې په چنلي بئل کې ښه نه دي.))

کوراوغلو وویل: ((خو هیره کړې مو ده چې موږ د همدغسې کسانو، د همدغسې بیوزلانو په خاطر په چنلي بئل کې جنګیږو؟ اصلاً موږ په چنلي بئل کې راټول شوي یو چې څه شئ وښیوو؟ غواړم دا را ته ووایئ.))

د یارانو نه یو تن، **دلي حسن** وویل: ((کوراوغلو، رښتیا چې ته یو واقعي انسان یې، د نه خلاصیدونکې کینې تر څنګ نه خلاصیدونکې مینې ستا په ځان او زړه کې ځای نیولی دی، کله چې څوک د مینې اړ ووینې، حاضر یې چې له هر څه لاس واخلې او کله چې د دښمن سره مخامخ کیږې د خپل هر څه نه لاس اخلې څو په ټول ځواک سره دښمن سره کینه وکړې او وینه یې توی کړې.))

د چنلي بئل ښځې د غاړو څنډو نه راغلې وې او خبرو ته یې غوږ نیولی وو، **نګار بي بي**، د کوراوغلو میرمن، سړي او ښځې ټیل وهلې او رامنځ ته شوه او دلي حسن ته یې مخ واړوه او وې ویل: ((دلي حسن، ته رښتیا وایې، خو دا ځل لکه چې کوراوغلو بې ځایه مینه کوي، څه پته ده چې دا سړی د حسن پاچا جاسوس وي؟))

چا څه و نه ویل. کوراوغلو چې ولید یاران یې ټول د نګار پر خوا دي، وې ویل: ((دا بیچاره، که ټول اور هم شي، نشي کولای ان د خپلو پښو لاندې ځای وسوزوي. ښه ده ، پریږدو یې په چنلي بئل کې پاتې شي او یوه مړۍ ډوډۍ وخوري او د خپل عمر څو وروستی ورځې له سرخوږۍ پرته تیرې کړي.))

ګنجي حمزه په چنلي بئل کې پاتې شو. نس يې مړاوه. او هغه چارې به يې سرته رسولې چې يارانو به ورته ښوولې. چارې به يې دومره ژر او ښې سر ته رسولې چې ژر يې د ټولو درناوی لاس ته راوړ. چنلي بئل داسې ځای نه وو چې د سړي درناوی په کاليو او شتمنيو پورې وي. اصلاً هلته چا شتمني نه درلوده. هر څه چې ول د ټولو مال وو. ټولو کار کاوه، ټول جنګيدل، ټولو خوړل او پر خپل وخت به يې د شرابو، نڅا او د ساز مجلسونه جوړول. کوراوغلو چې کله د ګنجي حمزه چالاکي وليده، د يو مرګوني يابو ساتنه يې ده ته ورکړه. دغه يابو ته چې ډير زيات کار يې کړې وو او پيټي يې چلولي ول، له پوټکي او هډوکي پرته نور څه ورته نه ول پاتي.

ګنجي حمزه د يابو ساتنه او پالنه په داسې ډول پيل کړه چې سهار او مازيګر به يې پالنه کوله او د زړه له کومې به يې خدمت کاوه. کله به يې هم د نورو آسونو اوربشې او واښه پټول او د يابو مخې ته به يې اچول. يابو به خوړل. ورځ په ورځ به يې ښه ښه کيده، په لږه موده کې پوره چاغ او کار کولو ته تيار شو.

يوه ورځ کوراوغلو غوجل ته سر ورښکاره کړ. يابو يې وليد. لومړی يې و نه پيژانده. وروسته چې يې وپيژانده حيران دريان پاتې شو. وې ويل: ((حمزه، زه هيڅ نه پوهيدم چې ته د آسونو دومره ښه پالنه کولای شې.))

حمزه وويل: ((ځار دې شم کوراوغلو، ما چې سترګې غړولي دا کار کوم او پلار او نيکه مې هم دا کارونه کول...))

کوراوغلو وويل: ((نه پوهيږم څنګه شو چې سږکال دورآت څه خوار او کمزوری شوی دی. ښه ده هغه تا ته وسپارم. حمزه بايد داسې پالنه يې وکړې چې ډير ژر قيرآت ته ورسيږي.))

ګنجي حمزه د دې خبرې په اوريدو سره په زړه کې ګوړې ماتولې. نن دورآت درته سپاري، خامخا سبا به د قيرآت وار راشي.

د کوراوغلو ياران، ښځې وې که نارينه، خوښ نه ول چې دورآت حمزه ته وسپارل شي. خو حمزه د کوراوغلو په زړه کې داسې ځای نيولی وو چې کوراوغلو ورباندې لږ شک هم نه کاوه.

دورآت او قيرآت دواړه په يوه غوجل کې ساتل کيدل. د دواړو آسونو په پښو کې زولانې وې چې بيلې بيلې کلي ګانې يې درلودې. سربيره پر دې د هر يوه په غاړه کې کلک ځنځيرونه پراته ول چې هغه هم د غوجلې پر ديوالونو باندې ميخ شوي ول. هيڅ پهلوان نشو کولای د آسونو مخې ته ورشي او که په يو څه ډول ورشي په هيڅ شان نشي کولای آسونه ايله کړي او بو يې ځي. کلي ګانې خپله کوراوغلو ساتلې.

کوراوغلو، حمزه بوت او دورآت يې په لاس ورکړ. حمزه د آس په ساتنه کې سخت کوښښ کاوه. خو کله چې آس په چاغيدو راغی، ګنجي حمزه ورته اوربشې او واښه کم کړل. آس بيا په خواريدو شروع وکړه. کوراوغلو د حمزه نه پوښتنه وکړه: ((حمزه ولې دورآت بيا ورځ په ورځ کمزورې او خواريږي؟ لکه چې ښه ساتنه يې نه کوې؟))

ګنجي حمزه وويل: ((هر څه چې زما له لاسه پوره وي نه يې سپموم. خو فکر کوم دورآت تازه هوا ته اړتيا لري. آخر، کوراوغلو، دغه بې ژبې حيوان شپه او ورځ په غوجل کې تيروي. د پښو او څټ نه هم تړل شوی، هرو مرو د کمزوري سبب يې همدا دی.))

کوراوغلو د دورآت د زولنې کلي راواخيسته او حمزه ته يې ورکړه چې کله نا کله آس بهر وباسي څو تازه هوا پرې ولګي.

بيا يارانو يې نيوکه وکړه چې بايده نه دی سړی په هر کس او ناکس باور وکړي. که ګنجي حمزه دورآت وتښتوي، څه کولای شو؟

کوراوغلو بيا ښځې او نارينه غلي کړل او وې ويل: ((هيڅ مه ډاريږئ. هيڅ نه کيږي.))

ګنجي حمزه په څو ورځو کې دورآت دومره تيار کړ چې اصلاً د کمزورۍ او خوارۍ نښه په کې پاتې نشوه.

ورځې يو پر بل پسې تيريدلې او حمزه ډاريده چې و به نشي کړای پر وخت قيرآت حسن پاچا ته ورسوي. مهلت هم په ختميدو وو. له ډيرې مودې فکر او خيال او شک او انديښنې وروسته يې يوه شپه د ځان سره وويل: ((که زه يو کال

دوه کاله هم دلته پاتې شم کوراوغلو به هیڅکله د قیرآت کلۍ ماته رانکړي. او سر بیره پر دې په توقات کې داسې څوک نشته چې د قیرآت او دورآت تر منځ فرق وکړي. ښه ده همدا شپه دورآت بوځم او حسن پاچا ته یې ورکړم او ورته ووایم چې قیرآت همدا دی. بیا به د پاچا لور واخلم او څو ورځې به عیش او نوش وکړم او د دنیا غم به هیر کړم. څو پورې به د هر کس او ناکس د دسترخوان جوټه خورم او له هر ځایه به شړل کیږم؟ د پاچا لور چې مې ښځه شوه، نور څوک را ته په کږه سترګه نشي کتلای، نور څوک جرئت نه کوي ما ته ګنجی حمزه ووایي. زه به حمزه بیګ شم، د پاچا زوم! د پاچام د زوم زړه چې هر کار وغواړي، کولای شي. هغه وخت به د هغه ټولو شپو تلافي وکړم په کومو کې چې به نار وم او خاورو خزلو کې پروت وم. په ییلاق کې به ځانته پرتمینې ماڼۍ جوړې کړم. بې شمیره مینځې او نوکران به لرم، په ملیونو ملیونو پیسې به لګوم. ګران بیه شراب به څښم. د زرکو، چرګانو او پسونو غوښې او کبابونه به خورم. ګران بیه او ښکلې جامې به اغوندم. ځانګړي ښکار ځایونه به لرم. مهتر، پهره دار او څه او څه به لرم!... آخ خدایا! له ډیرې خوشالۍ لیونی کیږم!...

له چنلي بئل څخه د ګنجي حمزه تیښته

ګنجي حمزه دا فکرونه کول او تلو ته تیاریده، دورآت یې زین کړ او سپور شو او روان شو او د سیلۍ په شان د چنلي بئل نه لرې ووت. سبا یې **دلي** مهتر آسونو ته سر ورښکاره کړ. ګوري چې نه دورآت شته او نه ګنجی حمزه، پوه شو چې اوبه له ورخه تیرې دي، په غضب او چیغو کوراوغلو ته راغی او راویښ یې کړ او ورته یې وویل: ((پاڅه چې نور د خوب وخت نه دی، ګنجي حمزه دورآت تښتولی دی!))

په چنلي بئل کې غوغا ګډه شوه. یارانو، ښځو او نارینه وو، د کوراوغلو په ملامتولو شروع وکړه چې: ((مګر تا ته مو نه وو ویلي چې په هر کس او ناکس باور کول په کار نه دي؟ فرق نه لري که د پهلوان آس بوځي یا یې ښځه، دواړه د ده ناموس دي. تر اوسه زموږ له ډاره د چنلي بئل په آسمان کې مرغۍ نه شوه الوتلای. د کوراوغلو او چنلي بئل او یارانو له نامه به خانان، پاچاګان او سترخان لړزیدل، خو اوس ګورئ چې زموږ کار دې ځای ته ورسیده چې یو بې نامه او نښانه ګنجی بوډا راغی له دې ځایه یې آس وتښتاوه او لاړ. همدا نن او سبا چې هر ځای ته خبر ورسیږي له هرې لورې به دښمنان زموږ پر خوا مخه کړي. کوراوغلو تا په خپل لاس داسې کار وکړ که چیرې ټول جهان سره لاسونه یو کړی وای، نه یې شو کولای. اوس وګورو چې دورآت به له کومه پیدا کړي؟))

کوراوغلو وویل: ((دورآت نه شته خو قیرآت شته. وربانديې سپریږم او ځم دورآت پیدا کوم. لږ مې ملامت کړئ.))

نګار بي بي رامخ ته شوه او وې ویل: ((ولې به دې نه ملامتوو؟ تا د چنلي بئل قانون مات کړ. مګر تا پخپله موږ ته نه دي ویلي چې د بې ځایه رحم او مینې د احساس قرباني نه شو؟ مګر تا پخپله نه دي ویلي چې ځینې وخت یوه بې ځایه مینه په زرهاو خیانتونه او کشالې په ځان پسې راوړي؟ تا پخپل بې ځایه رحم او شفقت سره چنلي بل ته د جاسوسانو او خیانتکارانو پښې راوغزولې.

ته څه پوهیږې چې دغه جاسوس له کومه راغلی وو او دورآت یې چیرته بوت چې ته وایې ورپسې ځم او پیدا کوم یې؟ دورآت لاړ او اوس باید د غلیم برید ته منتظر اوسو...د چنلي بئل اوسپنیز دیوال درز کړی، دا کار به زموږ غلیمان خوشاله او زړه ورکړي.))

کوراوغلو سخت په غصه وو خو څنګه چې پوهیده پخپله دې ګناهکار دی هیڅ غبږ یې نه کاوه او یوازې یې د قهر او خپګان له زوره خپل بریتونه ژوول او تاویده راتاویده به.

ناڅاپه جګ شو او **ایواز** ته یې مخ ورواړه او وې ویل: ((ایوازه! ماته شراب راوړه!))

پهلوان ایواز شراب راوړل. کوراوغلو اووه جامه شراب یو په بل پسې پر سر راواړول. بیا یې دلي مهتر ته مخ واړوه او وې ویل: ((آس زین کړه! قیرات یې زین کړ اود هغه مخې ته یې راوست. دغه وخت کوراوغلو ګونګ وو او ژبه او

شونډې يې نه خوځيدې. مخ يې دومره سور شوی وو چې سړي خيال کاوه اوس به اور واخلي. قيرآت چې پر خپلې شا کوراوغلو وليد، د هغه په غصه پوه شو، سُم يې پر ځمکه وواهه او داسې دوړې يې راپورته کړې چې پهلوان يې له سترګو پناه کړ. دغه وخت کوراوغلو يوه چيغه وويسته که د جګړې ډګر وای نو د لښکر زړه به چاودلی وای او وسله به يې پر ځمکه لويدلې وای.

قيرآت د کوراوغلو د چيغې په ځواب کې په دواړو پښو ودريد او وزرې او غاړه يې جګه کړه او داسې وشنېده چې له لوړو ځخه ډبرې ولړزيدې او راوغورځيدې. او د آواز انګازې يې د چنلي بئل د غره په سل هاوو نقطو کې تاوراتاو شوې، ته به وايې په سلهاوو آسونه وشنېدل. دغه وخت کوراوغلو او آس يې د ګرد او دوړو له منځه د بريښنا په شان ووتل او د غره ځخه راکښته شول. لږه شيبه وروسته د چنلي بئل يارانو د ښار د کمر له سره د دښتې په زړه کې يوه سپينه ليکه وليده چې په تيزۍ سره لرې وځي او سپينه کرښه شاته پريږدي.

ګنجي حمزه د ځان له ډاره په هيڅ ځای کې تم نه شو. آس يې زغلاوه او روان وو. کله به يې شا ته هم کاته او آس به يې واهه. لږه لاره پاتې وه چې ځلوېښت ژرندو ته ورسيږي چې بيا يې شا ته وکاته ويې ليد د ليرې نه داسې دوړې هوا ته پورته کيږي ته به وايې چې خاورې باديږي، لږ چې ځير شو کوراوغلو يې وليد چې قيرآت زغلوي او لوړې ژورې ته هيڅ نه ګوري او د سيلۍ په شان را روان دی که پر ځمکه وغورځيږي زر ټوټې به شي.

د ګنجي حمزه خوله وچه شوه، ژبه يې په خوله کې نه چليده او احساس يې وکړ چې ډير ږخوا مړ شوی او په قبر کې پروت دی. نور يې له لاسه څه پوره نه وو پرته له دې چې په ډيره منډه يې ځان د ژرندې ور ته ورساوه او راکوز شو او د دورآت جلو يې د ور په درشل پورې وتاړه او په تلوار يې ژرندګري ته غږ کړ، ای ژرنده ګره بدبخته، ژر راووځه، دروازې ته دې اجل رارسيدلی دی.

ژرندګری ژر راووت خو په پښو نه شو ودريدلای، په ډار او انديښنه يې پوښتنه وکړه: ((وروره څه خبره ده؟ زما بوډا نه څه غواړې؟))

حمزه وويل: ((زه هيڅ نه غواړم. ګوره هغه چې را روان دی کوراوغلو دی د چنلي بئل نه راځي. آسونه يې ناروغه شوي دي، هر راز دارو درمل ورته ګټه و نه کړه، نو حکيمانو او کيمياګرو ورته ويلي دي چې د ژرندګري ماغزه د دې مرض دوا ده او اوس کوراوغلو د ژرندګري په ماغزو پسې ګرځي چې آسونه يې ښه شي. که نه نو له آسونو پرته د خانانو او پاچاګانو سره نه شي جنګيدلی. زه حسن پاچا راليږلی يم چې ژرندګري خبر کړم چې پر وخت ځانونه بچ کړي. مګر اوريدلي دې نه دي چې حسن پاچا غواړي چنلي بئل ته لښکر وباسي.))

ژرندګری وارخطا او غلی وو، آخر يې وويل: ((ولې مې نه دي اوريدلي خو اوس وايه چې څه خاورې پر سر باد کړم؟ اووه اته کسه ډوډۍ خواره لرم چيرته نه شم تښتيدای.))

ګنجي حمزه وويل: ((ژر شه جامې دې وباسه زما جامې واغونده او لاړ شه د ناوې لاندې پټ شه. زه به په يو ډول کوراوغلو تير باسم او که مې تير نه باسلو، پريږده چې ما مړ کړي. ته ښځه او اولاد لرې. هيڅ مې زړه نه غواړي چې اته کسه ډوډۍ خور يتيمان او بې سرپرسته پاتې شي. زه يو وزګار او بې کسه سړی يم، هسې هم له ژونده ستړی شوی يم.))

ژرندګري سمدلاسه خپلې جامې وويستلې او د ګنجي جامې يې واغوستلې او لاړ د ژرندې ناوې لاندې پټ شو. ګنجي حمزه هم ژر د ژرندګري جامې واغوستلې او ځان يې د اوړو ډيرۍ ته وغورځاوه او سر مخ يې په وړو سپين کړ.

ناڅاپه کوراوغلو لکه اجل د ژرندې ور ته راورسيد او غږ يې وکړ: ((ای ژرندګري، ژر بهر ته راوځه!))

ګنجي حمزه د ژرندګري په جامو کې راووت او وې ويل: ((ما ته وايې؟ په خدمت کې حاضر يم.)) کوراوغلو وويل: ((هغه پر آس سپور چې همدا اوس له ما نه مخکې دلته راغی څه شو؟))

ګنجي حمزه وويل: ((لاړ، د ناوې لاندې پټ شو. نه پوهيږم چې څه کار يې کړی چې ته يې وليدې رنګ يې والوت او لاړ د ناوې لاندې پټ شو. ما ته يې هم وويل چې چا ته يې ځای و نه ښيئم.))

کوراوغلو په ټوپ له آسه پلی شو او وې ویل: ((ته زما د آس جلو ونیسه، زه پوهیږم چې څه ورسره وکړم.))

بیا یې د قیرآت جلو د حمزه په لاس کې ورکړ او دننه ورغی. ټیټ شو او وې ویل: ((حمزه راوځه!))

ژرندګري لا پسې ځان بیرته کړ او وې ویل: ((ولې بهر ته درووځم؟ زه هغه ماغزه نه لرم چې ستا د آسونو مرض ښه کړي. ښه ده چې دلته مړ او بهر ته و نه ووځم.))

کوراوغلو وویل: پریږده احمقه! مرض څه دی؟ ماغزه څه دي؟ درته وایم راووځه. مه مې عصباني کوي.))

ژرندګري بیا ځان لا راکاږه او کوراوغلو هم ور ننه وت څو بالاخره د ژرندګري پښه یې ونیوله او بهر ته یې راوویست خو چې سترګې یې ورباندې ولګیدې وېې لید چې ګنجی نه دی، کوم بل سړی دی. هغه وخت پوه شو چې ګنجي حمزه ډیر بد تیر ایستلی دی، فوراً یې بهر ته رامنډه کړه. بهر یې څه ولید؟ ګنجی حمزه یې ولید پر قیرآت سپور دی او حرکت ته تیار، هغه وخت چې حمزه د دورآت پالنه کوله، لنډه آشنایي یې هم د قیرآت سره پیدا کړې وه. سربیره پر دې کوراوغلو په خپله د هغه جلو د حمزه په لاس ورکړې وو او همدا وجه وه چې حمزه په ډیر لږ نوازش او غوړه مالي سره توانیدلای وو پر قیرآت سپور شي. کوراوغلو نور ځمکه او آسمان نه پیژانده. قهر یې سترګې ړندې کړې وې. غوښتل یې توره راوباسي او وار وکړي خو فکر یې وکړ چې که قیرآت یو ګام واخلي نو مرغی هم د هغه د پوندو ګرد ته نشي رسیدلی. بیا به اوبه له ورخه تیرې شوې یي. له دې کبله لږ په آرام شو او حمزه ته یې وویل: ((ای حمزه، تیز راغلی یم. قیرات خولې شوی، که داسې ورباندې سپور شې نو آس به ناروغه شي. راکوز شه لږ یې په لاره بوځه چې خوله یې وچه شي.))

حمزه وویل: ((پروا نه لري. بیړه نه لرم. کرار کرار ځم خوله به یې په خپله وچه شي.))

حمزه دا وویل او آس یې روان کړ. کوراوغلو ولید حمزه آس ډیر وران زغلوي، جلو یې داسې ټینګ راکاږي چې نږدې دی د آس شونډې څیرې شي. کوراوغلو بې تابه شو او وې ویل: ((نمک حرامه ولې زما په مخ کې آس داسې آزاروې؟ مګر نه پوهیږې چې قیرآت زما د سترګو تور دی؟ د هغه ډوډۍ او مالګې حق دې ښه په لاس راکړ چې تا ته مې درکړې وه.))

حمزه وویل: ((کوراوغلو، ته پهلوان یې، د ځوانمردۍ او سخاوت نوم دې تللی، له یوې میاشتې نه لږه مې ستا د دسترخوان جوټه خوړلې ده، نو ولې یې راته یادوې؟ تاسره نه ښایي، اوس یو آس څه ارزښت لري چې دومره عذر او زاري کوې؟))

کوراوغلو وویل: ((مکاره حمزه، ټګي او برګي مه کوه. ښه پوهیږې چې قیرآت یعنې څه. اوس که خانان او پاچاګان واوري چې قیرآت یې وړی دی، څه پوهیږې چې څومره خوشالي به وکړي؟))

حمزه وویل: ((کوراوغلو، زه باید لاړ شم. دا خبرې دې په ځان وسپاره.)) غوښتل یې چې روان شي چې کوراوغلو وویل: ((ای حمزه، غوږ ونیسه وګوره څه درته وایم. پوهیږم چې ته قیرآت نه شې ساتلی. رښتیا ووایه چا چنلي بئل ته راستولی وې؟))

حمزه وویل: ((کوراوغلو، پوه شه او خبر شه، هر څه چې مې په چنلي بئل کې تا ته ویلي ول، رښتیا ول. دې ګنجي سر پر ما باندې دا دومره ښکلې او پراخه دنیا راتنګه کړې ده. هر چیرته لاړم لکه د سپي یې وشړلم. د هیچا نه خوښیده چې زما مخ ته وګوري. اوس قیرآت بیایم حسن پاچا ته یې ورکوم څو زه هم ښه ورځ ووینم او د خپل بخت نه غچ واخلم.))

کوراوغلو وویل: ((دا دې خپل فکر وو که حسن پاچا درته دا لار ښودلې ده؟))

حمزه وویل: ((حسن پاچا.))

کوراوغلو فکر وکړ او وې ویل: ((ته خیال کوې چې چا پر تا دا توره ورځ راوستې ده؟))

حمزه وویل: ((څه پوهیږم، خامخا زما بخت به همداسې وو. ښايي چې خدا، زه څه پوهیږم. یوازې غواړم له خپل بخت نه غچ واخلم.))

کوراوغلو وویل: ((حمزه، پر تا هم زموږ د نورو ملیونو هیوادوالو په شان د حسن پاچا غوندې کسانو له لاسه توره ورځ راغلې، ته د دې پر ځای چې د هغوی سره وجنګیږې، مرسته ورسره کوې. ته چنلي بئل ته، ملیونو هیوادوالو ته دې خیانت کوې. قیرآت راوله چې بیرته چنلي بئل ته ستانه شو. ته د چنلي بئل له یارانو څخه یې او حسن پاچا په وړاندې وجنګیږه، ته له دې لارې کولای شې انتقام واخلې او نورو ملیونو هیوادوالو ترڅنګ نیکمرغه شې.))

ګنجي حمزه وویل: ((کوراوغلو، ما خپله لاره موندلې ده. خپلو هیوادوالو سره هیڅ علاقه نه لرم. هر څوک د ځان د هوسایني په فکر کې دی. زه لاړم.))

کوراوغلو وویل: ((خیانتکاره، آس راکړه. څومره پیسې غواړې، که شتمني غواړې، دربه یې کړم.))

ګنجي وخندل او وې ویل: ((کوراوغلو، تا چې دنیا په خپله لیدلې، مګر نه پوهیږې چې په خپله خدای هم ګنجیان نه شي تیر ایستلای؟ ښه، فرض کړه چې زه له آسه کوز شم، ته ما ژوندی پریږدې چې هر څومره پیسې غواړم، را یې کړې؟ کوراوغلو جانه، جوړجاړې نه شم کولای، خوشې مې کړه لاړ شم اوږده لار مې مخې ته ده. زه توقات ته ځم که ته رښتیا کوراوغلو یې، په خپله راشه او قیرآت د حسن پاچا نه واخله، پریږده چې زه هم له دې لارې نه د شتو څښتن شم. نور له ما نه لاس واخله.))

کوراوغلو وویل: ((حمزه، پریږده د آس بیه درته ووایم چې تیر دې نه باسي. د قیرآت بیه له اتیا زره سرکرده، اتیا زره پسونه، او اتیا زره خزانو او پیسو نه، له اتیا زره آسونو او اتیا زره غوایانو نه پورته ده.

حمزه وویل: ((کوراوغلو، ښغمه اوسه زه قیرآت د دنیا په مال نه بدلوم. حسن پاچا راسره شرط ایښی دی چې خپله وړه لور **دونا بي بي** ما ته راکړي، زه لاړم ته هم خپله پوهیږې که قیرآت دې خوښیږي توقات ته راشه زه هم هلته یم. ژمنه کوم چې درسره مرسته وکړم د خدای په آمان.))

کوراوغلو نور ټینګ نه شو او چیغه یې کړه: ((ځه خاینه، خو پوه شه، که سر دې لکه بادرنګ له تنه جلا نه کړم کوراوغلو به نه یم او حسن پاچا ته هم زما پیغام ورسوه او ورته ووایه که ژبه دې د څټ له طرفه را و نه باسم کوراوغلو به نه یم. که کور ورته ګور نه کړم، بې غیرته به یم. که قیرآت د خانانو په وینو کې و نه زغلوم، سړی به نه یم.))

حمزه وویل: ((دا ستا او د حسن پاچا ستونزه ده، په ما پورې اړه نه لري.))

حمزه دا وویل او په آس یې آواز وکړ او د سترګو په رپ کې پناه شو. کوراوغلو یوازې د ژرندې په ور کې پریوت او چیغه یې کړه. بیا کیناست او ساز یې سینې ته راټینګ کړ او افسوسناکه ساز یې وغږاوه او عاشقانه او له کینې نه ډکه سندره یې وویله.

کوراوغلو او یاران یې

اوس یې څنګه کولای شو چنلي بئل ته ستون شي او د یارانو مخ ته وګوري؟ که نګار، دلي حسن، دلي مهتر، ایواز د میرچي اوغلو او نور پهلوانان پوښتنه وکړي چې قیرآت دې څه کړ، څه ځواب به ورکړي.

ګنجي حمزه یې په سینه داسې داغ ایښودلی وو چې هیڅ سړو اوبو یې درد نه شو کرارولی. ژرنده ولاړه او چوپه وه او څه ځورونکې یوازیتیا وه. ساز یې یوې خوا ته وغورځاوه او پړمخې پریوت او منګولې یې ځمکې کې ښخې کړې.

شپه شوه. ژرندګری لا پخوا تښتیدلی وو. کوراوغلو یو وخت سترګې وغړولې ګوري لمر ځیره وهلې. ډیر وړی وو. دورآت هم ډیر وخت اوربشې نه وې خوړلې. په دې وخت کې یو سړی له دوو غویانو سره چې بار پرې پروت وو، راغی. د کوراوغلو نه یې تپوس وکړ: ((ملګری، ژرندګری چیرته دی؟))

کوراوغلو وویل: ((ژرندګری نه شته، اوس زه دلته یم.))

سړی باور نکړه. کوراوغلو نور د خبرو مجال ورنکړ او سمدلاسه یې جوالونه د غویانو له شا نه راکوز کړل.

دوه جواله اوربشی وی هغه یې د دورآت مخې ته واړولی. دوه جواله غنم یې په ژرنده واړول چې وړه شي. سړي غوښتل یو څه ووايي چې د کوراوغلو غضبناکه کتلو پر ځای کښیناو او ژبه یې ګونګه شوه. څو لمر ښه تودیدو، کوراوغلو هم وړه اغښتلی وو او هم یې ډوډۍ پخه کړی وه. بیا یې د یو غويي سر پری کړ او کباب یې کړ او کیناست خوړلو ته چې موړ شو سړي ته یې وویل: اکا ما وبخښه چې بېړه مې وکړه، څومره پیسې تا ته درکړم؟

مخې ته راشه! له ما مه ډارېږه.

د سړي ژبه تړلی وه، کوراوغلو د غويي او غنمو او اوربشو بیه څو چنده زیاته حساب کړه او هغه ته یې ورکړه. بیا په دورآت سپور شو او د چنلی بئل پر خوا روان شو.

*　　　*　　　*

یاران، نر او ښځه، کوراوغلو ته ډېر په اندیښنه کې ول، سترګې په لار ول چې کوراوغلو به کله راستنیږي. ناڅاپه یې کوراوغلو ولید چې دورآت یې له جلوه نیولی او راروان دی. سر یې ټیټ نیولی او سر او مخ یې د ژرندګری په شان په وړو سپین دی. هماغه شیبه پوه شول چې حمزه په څلویښت ژرندو کې، کوراوغلو تیر باسلی دی. ټولو سرونه ټیټ کړي ول، نه سلام او نه کلام. چا یې د حال احوال پوښتنه هم ونه کړه.

کوراوغلو چې راورسید ایواز ورمخې ته شو او وی ویل: ښه سودا دې کړیده کوراوغلو، وایه وګورو څومره سر دې دورآت پسې ورکړ؟ ژرندګریتوب دې هم یاد کړیدی، مبارک دې شه.

کوراوغلو په کراتو مراتو سفرونه کړي ول خو څه وخت به چې د سفر نه راستون شو هیڅکله د یارانو دومره سوړ چلند سره نه وو مخامخ شوی. ښځو به ورنه مخ اړه وو او سړو یې د سلام ځواب نه ورکاوه. د ټولو نه بد د ایواز زهرجنې خبرې وې چې د غر په څیر درنی او زړه ځورونکی وې. کوراوغلو داسې حال درلود چې نژدې وو له سترګو یې اوښکې روانې شي. په پای کې یې ساز سینې ته جوخت کړ او یوه غمژنه سندره یې وویله:

آخر تاسې ولې دومره خپه او نیولي یاست؟ ولې ما په یوه موسکا، دوه کلمو خبرو نه خوشالوئ؟ د دنیا شتمني د لاس د ورغوي خیری دی، دا خو ویر نه غواړي. ما په یوه موسکا خوشاله کړئ. خپه مه اوسئ. تاسو زما په ځان اور بل کړ. زړه مو راته کباب کړ. زما خپل غم بس دی. نو تاسې ټول مه خپه کیږئ.

یاران دومره خپه شوي ول چې ان دې خبرو یې زړونه هم نرم نکړل. کوراوغلو ته یې نه کتل. ځینو هم اعتراض پیل کړ چې: اوس چې زمونږ خبره کوراوغلو ته یوه پیسه ارزښت نلري نور په چنلي بئل کې ولې تم شو. ښه ده هر څوک په خپل کار پسې لاړ شي.

دا خبره په کوراوغلو بده ولګیده. له یوې خوا یې قیرآت له لاسه ورکړی وو او له بلې خوا یو بوډا ګنجي غولولی وو، اوس هم دا ټول درد او کړاو بس نه وو چې یارانو ملامتول او بد خویي پیل کړه. کوراوغلو نور ټینګ نشو او ناڅاپه یې په ځیره لهجه وویل: ما څوک په زوره ندي ایسار کړي. د هر چا زړه چې غواړي تلای شي. آس زما خپل مال وو، اوس چې مې له لاسه ورکړ، ورمې کړ په چا پورې اړه نلري.

دې خبرې یاران وبوګنول. په چنلي بئل کې غوغا ګډه شوه. د غاړو ځنډو نه یو دوه کسه پهلوانان تګ ته تیار شول. دلي حسن، تانري، تانیمار، دیل بیلمز، قورخو، قانماز چې د کوراوغلو له نامتو سرکردګانو (سرګروپانو) څخه ول او څو نورو سرګروپانو نګار بی بی ته وکتل. نګار بي بي د یارانو منځ کې زښت دروناوی درلود. هغه پر ښکلا او پهلوانی سربیره، سخته کار پوه او زیرکه وه. یارانو ټولو د دې خبره منله.

نګار بي بي کله چې ولیدو د پهلوانانو منځ کې اختلاف پریوت او نژدې وه چې کار جدایي ته ورسیږي، ودریده، هغه ټول چې ټګ ته تیار ول، بیرته په خپل ځای کیناستل. دمیرچي اوغلو، ایواز، ولي مهدي، چوپور، سفر او نور کیناستل.
نګار ټولو ته مخ ورواړه او وې ویل: مګر هیر شوي مو دي چې د څه د پاره چنلي بئل ته راغلي یی؟ مونږ دا پنځغالی په خپلو وینو جوړ کړی او تر څو پورې چې ان یو تن مظلوم په هیواد کې وجود ولري، له مبارزې به لاس وانخلو. تر څو پورې چې د چنلي بئل په شان د خورولي او وروروليي ژوند ټول هیواد او ټولو خلکو لپاره ممکن نشي، مونږ حق نلرو سره جلا شو. د کوراوغلو زړه که غواړي کولای شي یوازې لاړ شي. مونږ به تر هغې پورې چې سا مو په تن کې وي توره پر ځمکه کینږدو، مګر هغه ورځ چې د خلکو ټول د ښمنان او ټول مفتخواره د پښو نه وغورځیږي...
نګار بي بي خپله وینا ختم کړه او راغله د ټولو سرګروپانو او پهلوانانو منځ کې کیناسته او د کوراوغلو نه یې مخ واړوه.
په یو داسې وخت کې د نګار قهر د کوراوغلو زړه له غصې ډک کړ. ساز یې راواخیست او په سینه پورې یې ټینګ کړ او د نګار نه په ګیلې کولو سره د ساز په غږولو او د سندرې په ویلو پیل وکړ، داسې چې:
ای نګارې، زما ښایستې، تا د ځا نه زده کړل چې زما زړه مات کړی؟ آخر ولې د قهرجنې غرڅنې په ځیر راته ګوری؟ ته خو هیڅکله د قهر کولو سره بلده نه وی!
نګار څه ونه ویل. ان سر یې هم پورته نه کړ چې کوراوغلو ته وګوري. کوراوغلو ژړلو ته نږدې شوی وو. بیا یې ساز سینې سره جوخت کړ او په ګیلې، زاري او هیلې یې شروع وکړه:
آخر ولې زما نه مخ اړوی، نګارې؟ دوه ټکي خو ووایه چې پوه شم ګناه مې څه ده.
نګار غلې غلې وکاته او په زوره یې وویل: یعنې ستا کار اوس دې ځای ته رسیدلی چې وایې د هر چا زړه چې غواړي لاړ دې شي خپل کار پسې؟ د زرو قدر زرګر پیژني. تا چې له اوس نه په ځان ستاینه شروع کړی، نو څنګه غواړئ د خلکو سره مرسته وکړی او هغوی پاڅون او مبارزې ته راوکاږئ؟ البته د هر چا چې ستا په شان کار غټ شي، هیڅکله د خلکو قدر او قیمت نه پیژني. مونږ دلته نه یو راټول شوي چې د هر چا زړه هر څه وغواړي ویې کړي. ستا په سترګو او ورځو باندې هم مین شوي نه یو چې هر څه وایې ویې منو. مونږ ستا د زړورتیا او آزاد فکری په خاطر چنلی بئل ته راغلي یو او ستا مشري مو منلی ده. مونږ ټول دلته کار کوو او جنګیږو او د خویندو او وروڼو په شان ژوند کوو او ټول حق لرو خپله خبره وکړو او د نورو عیب او سهوه ووایو. که زمونږ په منځ کې داسې څوک وي چې نه غواړي خپل عیب او سهوه ومني البته باید مخ ورڅخه وګرځول شي. اوس که دا هر څوک وي، که دا زه، میرمن محبوب، کوراوغلو، دمیرچي اوغلو، ګورچي ممد یا هغه څوک وي چې نوی دلته راغلی وي او هیڅ ډول نوم او شهرت نلري.
وایي چې کوراوغلو نوره یوه خبره و نه کړه. د خپلې سهوې نه دومره وشرمیده چې سر یې ټیټ واچاوه او لاړ په یوه څنډه کې د کبلو پر مخ پریوت او درې شپې او ورځې تږی وږی بیحرکته بیده شو.
له بلې خوا یاران هم د خپلو کړو نه پښیمانه شول، سره کیناستل، سلا او مشوره یې وکړه او وې ویل چې: مونږ هم بد وکړل چې کوراوغلو ته د ډاډګیرنې او خواخوږی پر ځای مو هغه ورټلو او لا مو خپه کړ او زړه مو ورمات کړ.
هر څومره چې د کوراوغلو شاوخوا وګرځیدل، راویښ نشو. په پای کې د نګار بي بي نه مرسته وغوښتله. **دمیرچي اوغلو** وویل: نګار، اوس ته باید لاس په کار شی، له ستا پرته نور څوک نشي کولای د کوراوغلو زړه په لاس راوړي.
نګار وویل: وي دي، پریږدی چې اوس بیده شي کله چې غواړي راویښ به شي تاسې ټول خواره واره شی، بیا به ایواز هغه زما خواته راولي. زه پوهیږم چې څنګه کوراوغلو د لاسه کړم او ټول سره پخلا کړم.
یاران هر یو خپل خپل ځای ته لاړل. اوس د کوراوغلو حال واوری. په دریمه ورځ یې خوب ولید چې په توقات کې پر قیرآت سپور او د حسن پاچا مخې ته ولاړ دی او چیغې وهي او د میدان سړی غواړي. ناڅاپه له خوبه راپاڅیده او ایواز یې ولید چې سر ته یې ناست دی، داسې چې ته به وایې د دنیا ټول غمونه یې په زړه کې راټول کړي او د دوو خبرو سره به د پسرلي د وریځ په شان په ژړا سر شي.

د کوراوغلو زړه د ایواز په لیدو سره لمبه شو. ساز یې سینې ته جوخت کړ او یوه غمژنه او له شوره ډکه سندره یې وویله:

ایواز، له څه وجې دومره خپه یې؟ سر مې غواړئ؟ ځان مې غواړئ؟ څه غواړئ، وایه! دغسې خپه او غمژن مه اوسه تر څو کوراوغلو ژوندې وی بایده نه ده د غم دوړه پر چنلی بئل پریوځي.

ایواز وویل: پاڅه، کوراوغلو پاڅه، ځو ټول ستا په انتظار دي.

کوراوغلو ساز پر ځمکه کیښود او وی ویل: ایواز، آیا ممکنه ده د چنلی بئل ښځي او سړي بیا هم ماته منتظر وي؟ ما هغوی دومره خپه کړیدي چې نور به زما مخ ته څوك و نه ګوري.

ایواز وویل: کوراوغلو، دا څه خبره ده چې ته یې کوی؟ ته زمونږ مشر یې.

کوراوغلو وویل: څو قیرآت راونه ګرځوم، یارانو خوا ته نشم ورتلای.

ایواز وویل: په دې صورت کې نور څه ته معطل یې؟ پاڅه جامې واغونده، وسله واخله او ځه. کوراوغلو پاڅید. یودوه قدمه نه و تلی چې د ساز او سندرې غږ یې تر غوږ شو، دومره سوزناکه او دومره د افسوس نه ډکه وه چې په آسمان کې یې مرغان د الوتلو څخه منع کول. کوراوغلو شاوخوا ته وکتل، ناڅاپه یې نګار ولیده چې ساز یې پر سینه د یوې غونډۍ د پاسه د ونې لاندې ولاړه او ساز آواز یې پیل کړی او کوراوغلو رابلي.

د کوراوغلو نور طاقت ونشو او د نګار خوا ته ورغی. کله چې د غونډۍ سر ته ورسید او په چمنزار کې یې قدم کیښود، څه یې ولیدل؟ ویې لیدل چې د چنلي بئل د ښځو او نارینه وو یارانو په ګډون یو دوستانه مجلس جوړ شوی، دسترخوانونه غوړیدلي دي، خواړه او شراب تیار دي، پهلوانان، ښځې او نارینه چارچاپیره ناست دي خو هیڅوك نه خبره کوي او نه ډوډۍ ته لاس وروړي ټول کوراوغلو ته منتظر ول.

کوراوغلو مجلس ته راغی، دغه وخت د ښکلولو او پخلا کیدلو بازار تود شه، پهلوانانو او کوراوغلو هر یو د دوستی او پخلاینې څرګندونه کوله. ایواز د مجلس منځ ته راغی او ساقیتوب یې وکړ. ټولو خوړل او څښل او خوند یې ترې واخیست او خپګان او ګیلې هیرې شوی.

له حسن پاچا او ګنجي حمزه څخه د کوراوغلو انتقام

کوراوغلو د ګنجي حمزه سره خپل سرګذشت هغوی ته واوره. پهلوانانو هر یو د هرې څنډې نه وویل چې: زه همدا اوس ځم قیرآت راولم او د حسن پاچا سر په نیزه کې راوړم.

کوراوغلو ټول غلي کړل او وی ویل: ښه ده زه خپله په آس پسې ولاړ شم. قیرآت ماته سترګې په لار دی. دغه وخت کوراوغلو راپورته شو اود سر نه یې تر پښو پورې یې جنګي جامې واغوستلې، تیره توره یې تر ملا کړه، سپر او ډال او نور جګړییز لوازم یې راوخیستل او پوستین یې واغوست او ساز یې پر ولي ځانله یې پیاده د توقات لار ونیوله. شپه او ورځ یې مزل کاوه، سر یې بالښت و نه لید او سترګو یې خوب؛ څو د توقات ښار ته ورسید. تیاره خوریدله. کوراوغلو د یوې بوډۍ ښځې ور وټکاوه، بوډۍ ښځې ور بیرته کړ. کوراوغلو بوډۍ ته څو روپۍ ورکړې چې خواړه ورته تیار کړي او پریږدي چې د دې په کور کې شپه تیره کړي.

د ماښام ډوډۍ یې چې وخوړه او دسترخوان یې ټول کړ، بوډۍ د کوراوغلو ساز ته پام شو او وی ویل:مینه! اوس ساز دې راواخله لږ څه ووایه چې یې واورو.

کوراوغلو وویل: نیاجانې، اوس د خوب وخت دی، سبا سهار به یې درته وغږوم.

بوډۍ وویل: سبا زه د حمزه بیګ واده ته ځم. که غواړی اوس یې وغږوه او که نه غواړی مه یې غږوه.

کوراوغلو وویل: حمزه بیګ څوك دی نیاجانې!

بوډۍ وویل: حمزه بیګ د حسن پاچا زوم دی... نه بیروندکی او زړه ور ځوان دی. وایي یو کوراوغلو... نه پوهیږم څه شی دی.... ته یې پیژنې؟

کوراوغلو وویل: ښه، نوم مې ورله اوریدلی دی؟

بوډۍ وویل: حمزه لاړ او د هغه آس یې نیولی راووست، حسن پاچا ده ته د «بیګي» لقب ورکړ او سربیره پر دې یې خپله لور «دونا بي بي» هم ورکړه. سبا یې واده دی. زه به هم د جونو او ناوی خدمت وکړم. باید سبا وختي پاڅیږم او لاړه شم.

کوراوغلو وویل: نیاجانې! ته پوهیږئ د کوراوغلو آس چیرته ساتي؟

بوډۍ وویل: د حسن پاچا په غوجله کې. خو وایي آس لیونی دی. هیڅوک خوا ته نه پریږدي. د حسن پاچا ټول مهتران یې ټپیان کړیدي. اوس ورته وربشی او واښه د غوجل د بلې له سوري نه غورځوي.

هغه څه چې د یادولو وړ ول کوراوغلو یاد کړل او اخر یې وویل: نیاجانې، ستړی یم ښه ده چې بیده شم.

بوډۍ وویل: واوره... وګوره څه وایم. ښه ده ته هم سبا واده ته راشی او ساز وغږوی او سندری ووایې، روپۍ به لاس ته راوړی. ټوکې ندي، د پاچا د لور واده دی.

لنډه دا چې بیده شول. سهار کوراوغلو پاڅیده او د تیرې ورځ په شان یې جامې واغوستلې او یو څه روپۍ یې بوډۍ ته ورکړی او وی ویل: که شپې ته راغلم په دغو روپو به راته خواړه تیار کړی او که رانغلم ستا شوی.

*   *   *

کوراوغلو تلو تلو څو د حسن پاچا ماڼۍ ته ورسید، هلته یې څه ولیدل؟ داسې یو جشن یې ولید چې تر اوسه یې چا ساری نه و لیدلی، د مجلس خلکو چې واوریدل چې یو ناآشنا عاشق راغلی دی، خوشاله شول او کوراوغلو یې په راکښلو راکښلو د واده مجلس ته یووړ.

حسن پاچا د کوراوغلو ونی او تنې ته نظر واچاوه، داسې عاشق یې ولید چې لوړه ونه، سرور ولي او د غوایی په څیر ځټ لري او بریتونه یې د غوږو تر نرمو اوونښتي دي. لنډه دا چې هیڅ ورته والی د هغو عاشقانو سره نلري چې ده لیدلي دي. پوښتنه یې وکړه:

ـ عاشقه د کوم ځای یې؟

کوراوغلو وویل: د آن برقاف

پاچا وویل: کوراوغلو پیژنې؟

کوراوغلو وویل: ډیر ښه یې پیژنم. په داسې بلا یې اړولی یم چې څو دنیا ودانه وي، هیر به مې نشي.

حسن پاچا پوښتنه وکړه په څه بلا؟

کوراوغلو وویل: پاچا دې سلامت وي، کوراوغلو یو لعنتي لیونی آس لري قیرآت ورته وایي.

د پاچاګانو نه یو تن غوښتل څه ووایي خو حسن پاچا یې مخه ونیوله او بیا یې کوراوغلو ته وویل:

ـ ښه، ویل دې.

ـ هو، قربان، ښه آس دی، افسوس چې لیونی دی. یوه ورځ د ورځو نه تللم، همدا ساز می هم پر ولي پروت وو، سمدلاسه یوه ډله رانه تاو شوه او سترګې راته وتړلې او د ځان سره یې بوتلم. چیرته لاړم او څنګه لاړم، نور ورباندې نه پوهیږم. چې سترګې مې وغړولی د غره په سر کې وم او پلن څټی ځوان مې مخې ته ولاړ وو. مه وایه چې دلته چنلی بئل دی او هغه پلن څټی ځوان هم خپله کوراوغلو دی. ولې یې زه هلته وړی وم یو عجیبه او د اوریدو داستان لري. مه وایه چې بیا دغه آس لیونی شویدی. هر څومره دوا درمل یې وکړل ګټه یې ونکړه. هیڅوک نه پریږدي چې ورباندې سپور شي. هر څوک چې جرئت وکړي او ورنژدې شي په لغتو او غاښو یې ټوټې ټوټې کوي. کوراوغلو یو حکیم او کیمیا ګر

دوست درلود، ورپسې ورځې او پیدا کوي یې. مور مړی حکیم وایی آس پیرانی شویدی، باید څوک راشی کیني او درې شپې ورځې ورته ساز وغږوي او ورته لوبی ووایي څو پیریان یې پریږدي او ترې لاړ شي. هغه وخت کوراوغلو په ساز غږولو او لوبو ویلو بلد نه وو، نو په عاشق پسې ګرځیدل چې زه بیچاره یې ګیر کړم.

غرض دا چې سر مو نه خوږوم، زه یې ټیله کړم او د آس مخې ته یې وغورځولم. نو دغه درې شپې او ورځې راباندې څه تیر شول، خدای پوهیږي.

حسن پاچا په وارخطایي پوښتنه وکړه: آس څنګه؟ حال یې ځای ته راغی؟

کوراوغلو وویل: پوره ځای ته راغی. له هغه ورځې نه کوراوغلو د ساز او آواز یادول پیل کړ. وایي اوس هم په لس پنځلس ورځو کې یو وار بیا آس بی سوره کیږي، نو کوراوغلو ساز راخلي او سندرې وایي او د آس حال خپل ځای ته راځي.

بیا یو پاچا غوښتل چې خبرې وکړي، حسن پاچا ورباندې سترګې برندې کړی او غلی یې کړ. وی ویل: عاشقه، اوس لږ ساز وغږوه او سندره ووایه چې واورو یې.

کوراوغلو وویل: څه ووایم؟

حسن پاچا وویل: تا خو قیرآت لیدلی، ووایه ونه او تنه یې څنګه ده، نخښې یې څه دي.

کوراوغلو وویل: پاچا دې سلامت وي. لعنتي ښه آس دی افسوس چې لیونتوب یې راپاریږي.

وروسته یې ساز سینې ته جوخت کړ او وی ویل:

پاچا د قیرآت نخښې له ما نه غواړې، قیرآت داسې آس دی چې وزر یې د ریښمو دي. هسکه یې غاړه چې د جګړې په ډګر کې هیڅکله نه ټیټیږي. له بهانه یې ملا نری ده او د وړي لیوه نه لا خوراکی دی، په توره شپه کې هم خپله لار مومي. د جګړې په ډګر کې هیڅکله خپله سپرلی نه پریږدي. د کوراوغلو آس د ده په شان لیونی دی.

حسن پاچا وویل: قیرآت چې دې دومره وستایه اوس زما په غوجله کې دی. وایه، کوراوغلو نر دی که زه چې آس مې ترې راوړی دی؟ کوراوغلو وویل: که رښتیا دې آس ورنه راوړی وي نو ته نر یې. خو نر نورې زیاتې نخښې هم لري. واوره دغه نخښې هم لري:

د زړه ور سړي نخښې واوره: نر په یکي سر د غلیم په لښکر وردانګي او کله چې چیغه کړي او میدان ته راشي دښمن له تیښتې پرته بله لار نلري. نر هغه څوک دی چې د تسلیمي سر نه ټیټوي او د مرګ په وړاندې هم د خپلو ملګرو نه مخ نه ګرځوي. دښمن د نارینتوب او زړه ورتیا لافې وهي، خو نر او زړور باید د شرمښ نه ګټه خلاصه کړي.

حسن پاچا وویل: عاشقه، دا نخښې چې دې وویلې لرم یې. ته به یې په خپله هم وګوری. اوس راجګ شه چې قیرآت ته ورشو وګورو علاج یې کولې شي که نه.

کوراوغلو د دې خبرې په اوریدو سره خوشاله شو خو خپله خوشالي یې څرګنده نه کړه. وې ویل: ښه وربشو. خو زما شرط دا دی چې زه د غوجلې نه بهر کینم او ساز غږوم. ته هم د دروازې له سوري نه آس ته ګوره که دې ولید زما ساز آواز څه اغیزه وکړه، خبره نشته، دننه ورځم او بیا ساز غږوم که اغیزه یې ونکړه بیا که مې څټ هم ووهی حاضر نه یم غوجلې ته ورشم. آخر زه پوهیږم چې څومره رذیل حیوان دی.

پاچا ومنله، پاځیدل او روان شول او د غوجلې مخې ته ورسیدل. کوراوغلو د ور له سوري نه وکتل ویې لید چې په قیرآت یې بوی لګیدلی او سترګې یې ورته نیولي او غوږونه بوخ کړي دي. ځان یې څنډې ته کړ او وې ویل: اوس تاسو آس ته ګورئ زه هم ساز غږوم.

پاچاګان د میړیانو او ملخانو په شان راټول شوي ول او د ور له سوري نه یې غوجلې ته سترګې نیولې وې. کوراوغلو ساز سینې ته جوخت کړ او وې ویل:

- زمونږ د وطن جنګیالي په ډګر کې په میړانه ودریږي او د مرګ تر ګړۍ پورې له غلیمه نه تښتي. یوازې نامرده له پیغوره نه شرمیږي. هیڅکله ګیدړ د لیوه غوندې زړه ور ندی. ملګري مې ډله ډله، پر تیزو آسونو سپاره، مصري توري یې تر ملا هر یو کوراوغلو دی.

قیرآت د کوراوغلو د غږ په اوریدو سره دومره خوشاله شو چې نڅا او ګډا یې پیل کړه، ته به وایې غوجله یې ونړوله. حسن پاچا له ډیرې خوښې نه پوهیده څه وکړي. د دوستانو څنګ ته به ورغی او ویل به یې: وګورئ! څنګه نڅا کوي.

کورواغلو چې لوبه بس کړه، حسن پاچا وویل: عاشقه، ته ژر دننه ورشه، که علاج دې ورله وکړ د دنیا په مال به دې موړ کړم. اوس کوراوغلو پوهیږي چې دنیا د چا په لاس کې ده. نور د میړانې او ځوانمردۍ لافې نه وهي.

ور یې بیرته کړ او کوراوغلو یې ورننویست. کوراوغلو ساز سینې ته جوخت کړ او عاشقانه سندره یې وویله چې یوازې قیرآت یې غږ اوریده، وروسته یې د قیرآت د غاړې نه لاسونه تاو کړل او په سر او مخ یې ښکلولو. قیرآت هم ځان کوراوغلو پورې سولولو او داسې یې ښکلولو چې ته به وایې غوا خپل خوسې څټي.

کوراوغلو ناڅاپه ټوپ کړ او په هوش شو، ته به وایې له خوبه راویښ شو. له ځان سره یې وویل: ای نادان زړګیه، څه کوی؟ دښمن درنه چاپیر دی او چاپیر دی او ته ځان په ناخبرۍ کې اچوی؟

ژر یې ځان ګوښه کړ او وې ویل: پاچا، تاسې څنډې ته شئ. زه آس بهر ته راوباسم لږه هوا وخوري. بیا به یې ستاسو په لاس درکړم ورباندې سپور به شی. خو پاچا، باید انعام پوره راکړې. دا کار ډیر سرخوږی لري! حسن پاچا وویل: ډاډه اوسه، دومره طلا دې پر سر وشیندم چې ته ووایې بس دی. خو لږ صبر وکړه څو مونږ لاړ شو. ډاریږو بیا څه کار راپیښ نشي.

پاچاګانو په منډو منډو ځانونه د کلا برج ته ورسول او هلته کښناستل او سترګې یې غوجل ته نیولې وې. پاچاګان چې لاړل کوراوغلو د آس زین پیدا کړ او د قیرآت پر شا یې کیښود او په تړلو او سمولو یې شروع وکړه.

اوس د ګنجي حمزه بیګ، د حسن پاچا د زوم حال واوری.

ګنجي حمزه د دونا بي بي د ماڼۍ بیخ ته ولاړ وو او زاري یې کوله چې ور ورته پرانیزي او دې دننه ورشي. دونا بي بي ورباندې ملنډې وهي او د پاسه یې پر سر او مخ اوبه شیندي. حمزه ناڅاپه ولیدل خلک د کلا د برج په لور منډې وهي، پوښتنه یې وکړه: څه خبره ده؟

وې ویل: خبر نه یې؟ یو عاشق راغلی او د قیرآت درملنه یې وکړه او اوس غواړي قیرآت میدان ته راولي.

د دې خبرې په اوریدو سره د ګنجي حمزه زړه ډوب پریوت او ژبه یې په تالو پورې ونښته او پر هغو پسې یې په منډو او ژړا کولو شروع وکړه. کله چې برج ته ورسیدل، ګنجي حمزه ځان حسن پاچا ته ورساوه. او په ویره او رپیدو یې وویل: حسن پاچا، بیچاره شوی، عاشق څوک دی؟ دغه په خپله کوراوغلو دی!

حسن پاچا د مسخرې نه ډکه موسکا وکړه او وی ویل: حمزه پوهیږم چې درد دې څه شی دی، لا اوسه دې دونا بي بي نه پریږدي چې ورشی؟ کیدای شي ورو ورو په لاره او ارامه شي. غم مه کوه.

حمزه وویل: پاچا، مخکې له دې چې وخت تیر شي، فکر وکړه. کوراوغلو اوس راځي او کلا دربانديې ورانوي.

حسن پاچا بیا وخندل او وې ویل: ښه، څه چې دونا بي بي درته منتظر ده!

ګنجي حمزه له برجه راکوز شو. بله لاره یې نه وه غوجلې ته راغی، ویې لید چې کوراوغلو پر قیرآت سپور شوی او میدان ته ځي، ورمنډه او په خندا کې وویل: اې کوراوغلو له قدمونو دې ځار شم څه پر وخت راورسیدلی پوهیدلم چې رابشی. ستا له بخته زه هم د روزي څښتن شوم او د بیګي لقب مې واخیست او ...

کوراوغلو د قهر نه په ډک نظر حمزه ته وکتل. حمزه پر ځای وچ کلک شو او رنګ یې د زعفرانو په شان ژیړ شو.

کوراوغلو وویل: حمزه تا د هغه چا سره خیانت وکړ چې تا ته یې پناه درکړی ده. ستا موخه پیسې، مقام او شخصي ګټه ده. ته خلکو ته له خانانو او پاچاګانو لا هم خطرناک یې، ځکه اقلاً سړی پوهیږي چې دوې دښمنان دي، خو ته د دوست په جامه کې راغلی، او داسې کار دې وکړ چې زه له تا نه ملاتړ وکړم او یاران خپه کړم. په چنلي بئل کې دې بې اتفاقي واچوله او پاچاګان دې زړه ورکړل چې چنلې بئل ته لښکر راولیږي.

حمزه ځان د مړي په شان واچاوه او وې ویل: ستا له قدمونو ځار شم کوراوغلو، ما وبخښه. اوس پوه شوم چې څومره سهوه مې کړی ده، وروسته له دې قول درکوم.....

کوراوغلو پریښود چې خبره تمامه کړي، توره یې راویسته او د ګنجي څټ یې ووهو چې لس متره آخوا ولوید. آس یې پونده کړ او قیرآت د شاهین په شان وزرې خورې کړی او والوت او کوراوغلو یې د میدان منځ ته ورساوه.

حسن پاچا پاسه د برج نه آواز وکړ: اې، عاشقه، لږ یې آخوا دیخوا په لاره بوځه چې وې وینو.

کوراوغلو قیرآت ته اشاره وکړه او قیرآت په میدان کې دوړې او خاورې باد کړی چې حسن پاچا له خوشالې یا ښایي هم له ډاره د برج د پاسه په رېیدو شروع وکړه او وې ویل: عاشقه، د آس سواري دې هم زده ده!

کوراوغلو خپل ساز راواخیست او وې ویل:

حسن پاچا نور د میړانې لافې مه وهه، اوس دې لا څه لیدلي دي، توره وهل مې هم زده دي. میړني یاران مې که له چنلي بئل نه راورسیږي، ښار او کلا به دې له سربازانو تشه شي، کوراوغلو یم له چنلي بئل نه راغلی یم، وینې چې د عاشق په جامه کې پر قیرآت سپور یم. دغسې په زرهاوو هنرونه مې زده دي او غښتلي یم.

د پاچاګانو یو تن وویل: حسن پاچا، زه چې ورته ګورم عاشق راته نه ښکاري، بلا دې لري وي، نه چې پخپله کوراوغلو وي!

حسن پاچا ګنې بیده وو او له خوبه راویښ شو او ولړزیده او وې ویل: نه زړګیه، کوراوغلو چیرته دی، یعنې مونږ دومره احمقان یو چې کوراوغلو راشي او مونږ ټولو نه خره جوړ کړي او قیرآت بوځي؟

کوراوغلو بیا وایي: مونږ ته "مراد بګلی" وایي، په میدان کې په میړانه ودریږو او د لوړو غرونو په سرونو د خانانو او پاچاګانو د کاروانونو مخه نیسو. په غرونو او دښتو کې شورماشور جوړ وو او که چیغه کړم سرتیري دې ښار او کلا پریږدي او تښتي.

حسن پاچا ولید چې اوبه یې له سره تیرې او له ورخه اوښتي دي، دنیا یې په سترګو تورتم شوه او لړزه یې پر اندامونو پریوته. امر یې وکړ سمدلاسه د کلا دروازې وتړي او کوراوغلو ونیسي.

کوراوغلو ولید د کلا یوه دروازه وتړل شوه، حسن پاچا یې منع کړ او وې ویل: له قاصده مې خبر واخیست وایي: کلا پنځه لارې لري که چیغه کړم ټولې لارې به خالي شي.

دا یې وویل او غوښتل یې له دویمې لارې لاړ شي لښکر یې مخه ونیوله، کوراوغلو تیره توره راوویستله او د لیوه په شان چې په رمه ورځي پر لښکر ورغی او سرونه د بادرنګو د غړانکو په څیر پر ځمکه غورځیدل خو لښکر دومره ډیر وو چې لار نه خلاصیده.

کوراوغلو راستون شو چې له دریمې دروازې لاړ شي. هلته هم دومره ډېرې او شګې اچول شوي وي چې آس په سختې سره لاره موندلای شوه. کوراوغلو بیا پر لښکر ورننووت او مړي یې پر مړو ډیری کړل. قیرآت هم په منګلو او غاښونو سره د کوراوغلو نه کم نه وو.

د توقات کلا دریو خواوته وچه ده او یوې خوا ته یې اوبه دي. د تونا سرکشه سیند (د انوب سیند) وو. حسن پاچا دغه لار خلاصه پریښې وه چې کوراوغلو یا د سرتیرو په لاس ووژل شي او یا خپله په اوبو ورګډ شي او ډوب شي.

کوراوغلو ولید چې ټولې لارې تړلي دي، هر څومره هم توره وچلوي او سرتیري ووژني لارې به لا بندې شي. د تونا سیند پر لور یې نظر واچاوه ویې لید لاره خلاصه ده، قیرآت یې هغه خوا ته وزغلاوه او وې ویل:

آس به زغلووم څو د دښمن زړه وچوم. نن باید د اوو کالو باج او خراج له پاچا نه واخلم، ځکه قیرآت به لکه لامبوزن د تونا د سیند نه پورې وځي.

دا یې وویل! په اوبو ورګډ شو. اوبه د آس تر غوږونو راوختلې. کوراوغلو ولید چې اوبه ډیرې تیزې دي او آس په ناهیلي سره لاس او پښې وهي. لاسونه یې د قیرآت تر غاړې تاو کړل او چیغه یې کړه:

اي زما هوسی مزله آسه، ای زما شاهین وزره آسه، تیزشه، تیز شه، هر سهار او ماښام به دې پالنه کوم. د طلا به درته نعل جوړ کړم، هر څرنګه چې کیدای شي ما له دې ځایه وباسه او چنلي بئل ته مې ورسوه.

قیرآت د کوراوغلو د آواز په اوریدو سره ګټې والوت او په لامبو وهلو سره یې ځان د سیند بلې غاړې ته ورساوه. کوراوغلو راستون شو او وې کتل حسن پاچا لا اوس هم د برج نه راکوز شوی نه دی، چیغه یې کړه:

ای هی پاچا، دا ځل په برج کې پټ شوی، د لاسه مې ووتلی، بل ځل به ګورو چیرته به تښتی. بیا د یو بل سره ګورو!....

دا یې وویل او روان شو، تلو تلو څو چنلي بئل ته ورسید. قیرآت همدا چې د چنلي بئل هوا بوي کړه داسې وشنهید چې آواز یې په غر او کمر کې انعکاس وکړ. یاران ټول د کوراوغلو نه چاپیر شول او پوښتنه یې وکړه:

کوراوغلو، ستړی مه شی! وایه څه دې ولیدل؟ څنګه دې آس پیدا کړ او را دې ووست؟

کوراوغلو ورته خپل سرګذشت، له ژرندې نیولې تر تونا سیند پورې بیان کړ. یارانو له دې کبله چې دې یې خپه کړی وو، پیښمانه شول او سرونه یې ځوړند ونیول.

کوراوغلو وویل: ناراحته کیږی مه، تاسې په حق وی. ما باید په هر کس او ناکس باور نه وای کړی او د آس کلي مې ګنجي ته نه وای ورکړی. اوس کار شوی دی، خو پوه شی چې ماته کوراوغلو وایي!

نګار بي بي ولید چې کوراوغلو بیا له چته وځي یارانو ته یې سترګک وواهه او وې ویل: کوراوغلو، مونږ پوهیږو چې ته ریښتیا کوراوغلو یې، که نه نو مونږ دې پر شاوخوا نه راټولیدو! ریښتیا چې میړنې یې، زړه ور یې، د کار په چل پوهیږی خو زمونږ په منځ کې دې پاتې وي، تک تور یې او سر او بر دې زیات تعریف نلري!

یارانو ټولو وخندل. کوراوغلو په خپله هم وخندل. بیا یې ساز سینې ته جوخت کړ او وې ویل:

اې ښایستې چې تور مې بولی، مګر ستا وریځې تورې نه دي؟

څڼې دې چې په غاړه پرتې دي، مګر تورې نه دي! ای د چنلي بئل ښکلې، د لمر او سپوږمۍ په شان پر سپین مخ دې خال مګر تور نه دی؟ کوراوغلو ته د ځان نه ګرانه یې . ساز آواز ته مې غوږ ونیسه، هغه رانجه چې دې پر سترګو راکښلي مګر تور نه دي؟

د ۱۳۴۷ کال - دبی

"سیند خپرندویه" خپاره کړي دي:

۱. د کمونیزم اصول، فریدریش انګلس، ژباړه – فرهاد ویاړ
۲. دیالکتیک ماتریالیزم د ځوانانو لپاره، رضا قرباني، ژباړه – مرینه سحر
۳. د یوه شاعر اندیښنې، احمد شاملو، ژباړه – فرهاد ویاړ
۴. یو شعر چې کرکه ده، پاڅون دی او انتقام، سپیڅلی
۵. مور مې ښکلې نشوه، رضا فرمند، ژباړه – فرهاد ویاړ
۶. مارکسیزم او رفورمیزم، و.ا. لنین، ژباړه – هاشم سهار
۷. لیوهولان- یو ستر ژوند! یوه پرتمینه مړینه!، ژباړه – فرهاد ویاړ
۸. د شناخت په اړه یو څو خبرې، صمد بهرنګي، ژباړه - څرک
۹. ارنستو چه ګوارا، م. بنیامین، ژباړه – فرهاد ویاړ
۱۰. اولدوز او کارغان، صمد بهرنګي، ژباړه – ف. رووفي

خپریږي:

د دیالکتیک ماتریالیزم او تاریخي ماتریالیزم په اړه، ستالین

میتد
چرندویە

١٣٨٩